

Valors

Filosofia de l'actualitat | Número 216 | Juliol-Agost 2023 | Any XX | 4,25 €

Els paisatges ens transformen?

|
Carme Fiol
Ramon Folch
Josep M. Forcada
Josep Gordi
Joan Nogué

L'ECOANSIETAT
Tania Estapé i
Gemma San Cornelio

DILEMES ÈTICS
Transplaments
d'úter?

ORIOl RIBET
'La superioritat
moral'

PERFILS
Lesly
Mucutuy

9 772335 169003
216

a l'elit de l'estudi, de les lectures, de viatges, d'experiència, etc.

iQUIOSC.cat

s.m [LC]

1 Una porta oberta a les idees. 2 Un espai on el cor batega, els llavis riuen i els ulls viatgen entre paraules. 3 Un indret on la lectura no té agenda.

Quocient

Les revistes, diaris i premsa en català i en format digital les trobaràs a iQUIOSC.cat

Amb la tarifa plana de revistes, per només 9,99€ al mes, tindràs més de 80 capçaleres al teu abast.

Descarrega't l'app i llegeix quan vulguis i on vulguis.

iQUIOSC.cat

Les postals que ens emportem a casa

La paraula *paisatge* genera confusió. Feu una prova. Poseu la paraula en un cercador d'imatges d'internet: què us surt? En el nostre cas: muntanyes nevades, prats verds i cavalls pasturant, valls emboirades, penya-segats de vertigen, una platja deserta... Fins a la fotografia 59 no hi ha el carrer d'una ciutat. El paisatge, segons la definició oficial, són "els aspectes d'una regió determinada segons les seves característiques formals, siguin físiques, biogeogràfiques o antròpiques"; per tant, no ha de ser exclusivament natural, també hi ha paisatges urbans, fins i tot industrials, però majoritàriament el pensem d'aquesta manera.

Són nombrosos els valors vinculats al paisatge: valors històrics, l'ésser humà ha deixat molts testimonis a l'espai; valors naturals i ecològics, determinen la qualitat del medi natural; valors d'ús social, valors productius, molts paisatges generen beneficis econòmics; valors identitaris, tots ens sentim més arrelats a un espai que a un altre; i valors simbòlics i espirituals.

Fins i tot, podem parlar dels controvertits i subjectius valors estètics, relacionats amb la capacitat que té un paisatge per transmetre un determinat sentiment de bellesa. Per què tots els paisatges han de ser bonics per ser considerats paisatges? Tots aquests valors, com a mínim, formen part dels paisatges que ens envolten habitualment o dels paisatges llunyans que visitarem aquest estiu, sense importar si són naturals, rurals o urbans.

Sovint analitzem el paisatge a partir de com hi ha intervingut l'ésser humà. Però en aquest número volem reivindicar la influència, l'impacte, del paisatge en la persona. Perquè l'ésser humà no solament és transformador del paisatge, també n'és receptor. De quina manera el paisatge condiciona els nostres comportaments? Què cerquem en el paisatge? Què ens atrau d'un paisatge? Després d'haver contemplat imatges de postal de tot el món, què ens emportem a casa? És possible la construcció social del paisatge?

Molts interrogants i, qui ho sap, tal vegada alguna resposta. Però potser aquest estiu, abans de claudicar davant l'impuls immediat d'agafar el mòbil i immortalitzar un paisatge, el contemplarem uns minuts, respirarem profundament i ens farem preguntes.

MARIA COLL
I JOAN SALICRÚ

Codirectors de *Valors*

LA PROPOSTA

“La manca de sentit humà i d'amor a la terra ha fet que, sovint, construir fos destruir”

Josep Ensesa

Primer president del Patronat de Turisme de la Costa Brava

El periodista Miquel Riera (Torroella de Montgrí, 1960) presenta l'exposició 'Costa Esbravada', on repassa i dona la seva visió particular sobre les barbaritats constructives perpetrades des dels anys cinquanta fins l'actualitat al litoral gironí, des de Portbou fins a Blanes. L'exposició es podrà veure al Museu de la Pesca de Palamós, del 21 de juny a l'11 de setembre.

SUMARI

6	L'ACTUALITAT COMENTADA
Àngel Castiñeira	14	TENDÈNCIES
<i>La pirotècnia pot adaptar-se a les sensibilitats socials?</i>
Judith Vives	24	ENTREVISTA
Joan Nogué
Oriol toro	36	QÜESTIONS ESSENCIALS
<i>L'oci</i>
Ignasi Llobera
i Albert Botta
8	ENTREVISTA
Anna Pazos
Laura Cera	15	OPINIÓ
<i>La superioritat moral</i>
Oriol Ribet	26	OPINIÓ
<i>Quin paisatge, quins valors...?</i>
Ramon Folch	38	ELS VALORS DE LES RELIGIONS
<i>Sant Egidí, la comunitat que treballa per la pau</i>
10	EL PERFIL
<i>Lesly Mucutuy</i>
Ramon Radó	16	GENT AMB VALORS
<i>Apunts en Blanc</i>	28	ENTREVISTA
Carme Fiol
Laura Cera	39	HISTÒRIES DE PAU
<i>La segona vaga dels trambies</i>
Xavier Garí
11	OPINIÓ
<i>Lluita de mites</i>
Cristian Palazzi	17	OPINIÓ
<i>Deixar anar</i>
Laura Cera	30	OPINIÓ
<i>Submergir-se per contemplar</i>
Josep Gordi	40	EL CONTE
<i>Emmirallats</i>
Beatriz Álvarez
12	DILEMES ÈTICS
<i>Trasplantaments d'úter per tenir fills. És ètic?</i>
Soraya Hernández	18	LA CONVERSA
<i>Existeix l'ecoansietat?</i>
Joan Salicrú	32	OPINIÓ
<i>L'art del paisatge lliure i personal</i>
Josep M. Forcada	42	IMATGE EN CREIXEMENT
Miquel Lleixà
13	OPINIÓ
<i>Desafiar el sistema de salut</i>
Marta Camp	23	MONOGRÀFIC
Els paisatges ens transformen?				

Han col·laborat en aquest número

Ramon Folch
Doctor en Biologia, socioecòleg i membre emèrit de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC).

Carme Fiol
Arquitecta, paisatgista i dissenyadora. Des de 1982 treballa a l'estudi Arriola & Fiol.

Cristian Palazzi
Doctor en Filosofia i expert en direcció de projectes d'impacte social i especialista en bioètica assistencial.

Marta Camp
Graduada en Psicologia, menció en Clínica i Salut i postgrau en Psicopatologia Clínica.

Oriol Ribet
Periodista, graduat en Estudis Literaris i director de comunicació del TecnoCampus.

Laura Cera
Periodista de Mataró Audiovisual, condueix cada setmana el programa 'Valors a l'Alça'.

Valors

Publicació editada per l'Associació Cultural Valors, entitat sense ànim de lucre, que analitza l'actualitat des del prisma dels valors. El primer número es va publicar el 24 de desembre del 2003.

Valors va guanyar el premi Civisme de la Generalitat de Catalunya 2022 en la categoria assaig, Premi Serra i Moret.

EDITA Associació Cultural Valors
DIRECCIÓ Maria Coll i Joan Salicrú
REDACCIÓ Maria d'Oultremont

CONSELL ASSESSOR
Francesc Amat, Maria Rosa Buxarrais, Àngel Castiñeira, Jordi Cussó, Alicia García Ruiz, Sonia Herrera, Àngel Puyol i Francesc Torralba

COL·LABORADORS Francesc Amat, Albert Botta, Maria Rosa Buxarrais, Marta Camp, Àngel Castiñeira, Laura Cera, Jordi Cussó, Alicia García Ruiz, Xavier Garí, Sonia Herrera, Soraya Hernández, Ignasi Llobera, Cristian Palazzi, Àngel Puyol, Ramon Radó, Xavier Serra i Judith Vives

IL·LUSTRACIONS Anna Coll, Blanca Gimeno, Judit Navarro i La Mapache
FOTOGRAFIA Sergio Ruiz
DISSENY GRÀFIC Manuel Cuyàs
CORRECCIÓ LINGÜÍSTICA Maria Camps
DISSENY GRÀFIC WEB Javi García
IMPRESSIÓ Rotimpres
GERÈNCIA Maria Coll i Joan Salicrú
COMMUNITY MANAGER Maria d'Oultremont
DISTRIBUCIÓ Sgel i Vilarroya
DIPÒSIT LEGAL B-6206-2004
ADREÇA Portal de Valdeix, 17, 2n 08301 Mataró
TELÈFON 620 749 138
MAIL redaccio@valors.org
PORTADA: Raúl Campuzano

VALORS ÉS MEMBRE DE
appec
editors de revistes i digitals

AMB EL SUPORT DE
Generalitat de Catalunya

Els vostres comentaris seran benvinguts a redaccio@valors.org

El preu de la subscripció és de 42 euros anuals (onze números) i 35 en format digital. Us hi podeu subscriure a través de la pàgina web www.valors.org o enviant un correu a subscripcions@valors.org.

11a TEMPORADA

VALORS A L'ALÇA

Analitzem l'actualitat des de l'òptica dels valors

Cada setmana a la teva ràdio local

mataró
ràdio

Valors

la xarxa

L'ACTUALITAT COMENTADA

ÀNGEL CASTIÑEIRA

LA MAJORIA D'IMPLICATS EN LES VIOLACIONS EN GRUP TENEN MENYS DE CATORZE ANYS

[08/06/2023]

Augmenten les violacions grupals entre adolescents

Durant el mes de juny passat, els mitjans de comunicació es van fer ressò de l'augment del nombre de violacions grupals contra noies adolescents protagonitzades per companys de la seva edat, algunes de les quals, concentrades en determinats barris de Badalona. Hi va haver 8 agressions amb 21 agressors menors identificats, la majoria amb relacions entre ells. Tretze dels implicats eren inimputables perquè encara no havien fet els catorze. Quatre dels nois implicats havien participat en més d'una agressió. Es tracta de joves que, majoritàriament, pertanyen a capes vulnerables de Badalona i, en alguns casos, a entorns desestructurats. Algunes de les víctimes, també menors d'edat, formen part del mateix entorn social.

L'alarma sembla més que fonamentada i ens obliga a tots tant a entendre els factors multicausals del fenomen. A parer meu, aquest és un d'aquells casos que requereix un abordatge sistèmic que posi en joc una bona planificació temporal (que permeti gestionar alhora les urgències i els resultats a llarg termini) i la necessitat de combinar múltiples aproximacions (educativa, socioeconòmica, territorial, judicial, cultural, de seguretat), cap d'elles vàlida o suficient per si mateixa. El problema és que no estem acostumats a

Àngel Castiñeira és director del programa "Pensar el lideratge" d'Executive Education a l'escola ESADE

liderar iniciatives transversals entre múltiples actors que ens obliguin a captar totes les cares del poliedre i a assumir-ne les responsabilitats.

Per això és tan freqüent sentir les veus dels especialistes i les seves particulars solucions: la prohibició de l'accés a la pornografia dura i deshumanitzada als adolescents, segons alguns psicòlegs; la revisió de les penes als menors d'edat, l'evitació de la impunitat i l'exemplaritat dels càstigs, segons alguns juristes; l'augment de les patrulles policials en determinats barris i centres comercials, segons algun alcalde; l'augment de la formació en valors sobre la relació afectiva i sexual a les aules, segons alguns sexòlegs i experts en ètica; la persecució de la visió cosificada de les dones i de l'apologia del masclisme a les xarxes socials, segons algunes feministes; la detecció precoç dels casos de violència de gènere entre parelles i el seu efecte imitador, segons algun tècnic del Govern de la Generalitat; la presència d'una tutelectiva dels implicats, segons alguns

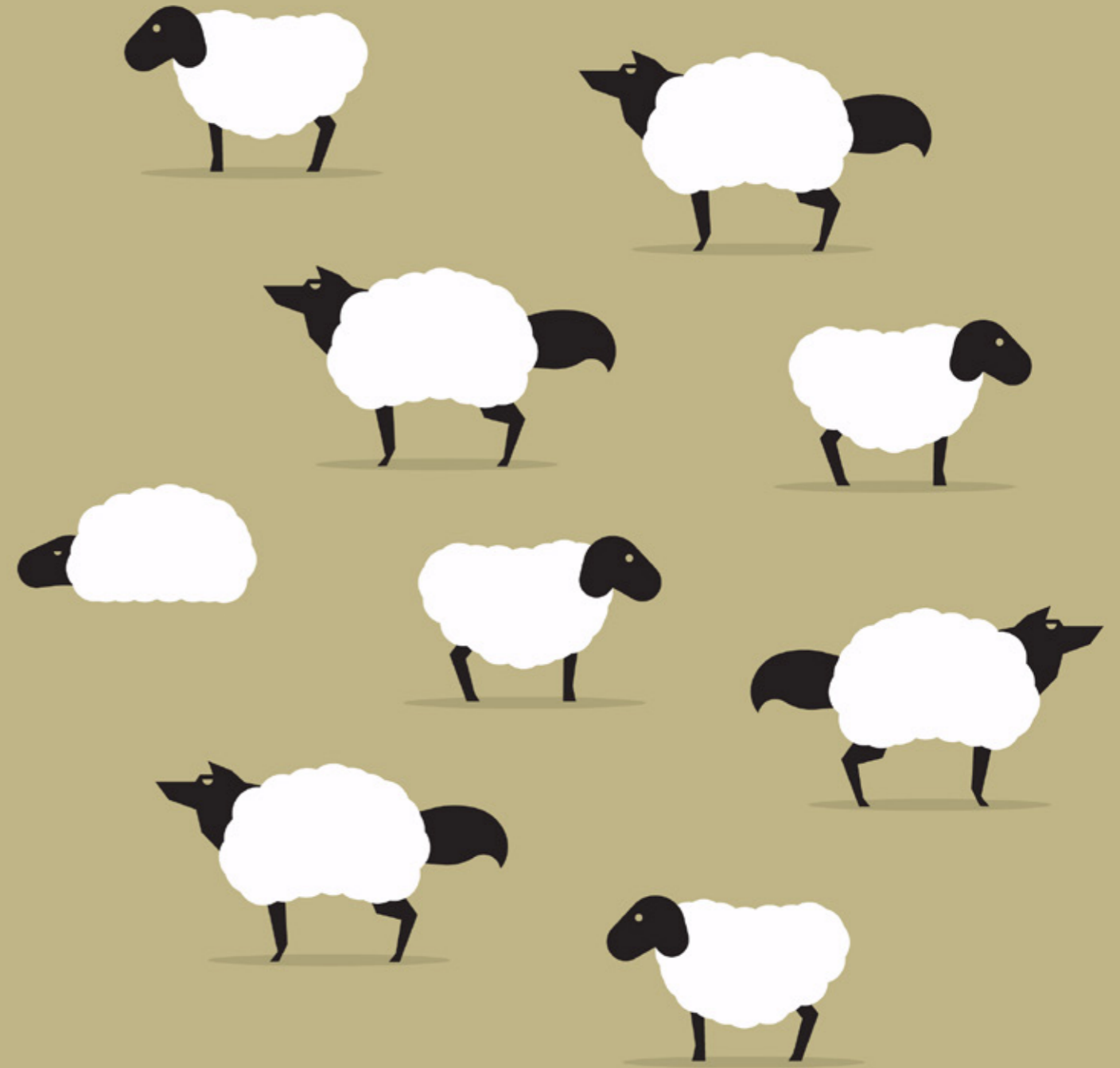
representants dels Mossos d'Esquadra; la divulgació de les conseqüències destructores de la violació en les vides de les víctimes, segons alguns comunicadors; la reversió de les velles mancances estructurals de determinats barris i la millora dels recursos i les oportunitats als joves, segons alguns economistes i experts en serveis socials. La llista podria continuar.

No estic dient, només, que la solució es trobi en la coordinació o harmonització de totes aquestes visions i les seves possibles solucions multinivell, sinó que, en cada àmbit ens cal disposar d'espais deliberatius per tenir clara la realitat del problema, per fer aflorar les diferents valoracions existents (no totes coincidents) i per presentar una visió comparada de les millors solucions obtingudes en altres entorns semblants.

Tot fa pensar que arribem tard a les múltiples alertes de la problemàtica prèviament rebudes, que ens fa mandra abordar la complexitat en totes les seves dimensions (no sigui que en estirar un cabdell, destapem una troca bruta, lletja i encara més escandalosa; o no sigui que algú gosi posar en perill la seva competència) i que ja ens està bé l'opció reactiva d'intentar aturar a correuita la sagnia de violacions, com qui posa un pedaç transitori.

En les violacions grupals d'adolescents aflora la pitjor imatge de la nostra societat. Però el nostre fracàs social més gran és haver arribat en aquests moments del nostre desenvolupament a uns nivells de sordidesa propis de temps passats, sense ser capaços d'haver establert els mecanismes i procediments fonamentals per prevenir, detectar i evitar aquesta mena d'actuacions. La xifra de 8 violacions i 21 agressors menors d'edat en un període tan curt de temps ens indica que les proporcions de la magnitud del problema han desbordat ja els límits d'una societat avançada.

Il·lustrat per
LA MAPACHE

L'ENTREVISTA

“És interessant reconèixer l'ambivalència que tenim dins nostre per poder-nos governar a nosaltres mateixos”

Anna Pazos

Tal com explica la Bíblia, quan el patriarca Josep arriba a Egipte, és acusat injustament de violació per part de la dona de Putifar. Estirant el fil d'aquest episodi, i trenant-lo amb altres històries de luxúria i amor, l'escriptora, periodista i documentalista Anna Pazos (Barcelona, 1991) analitza a *Poder i desig* (Fragmenta, 2023) les relacions entre l'eros masculí i el femení.

LAURA CERA

Com ha estat per a vostè aquest viatge pels cofins de l'Antic Testament, el seu objecte d'estudi?

La Bíblia és un text que, encara que no el tinguis gaire familiaritzat, que no el coneguis en profunditat, quan te'l poses a llegir tens la sensació que ja ho havies fet abans. És un text que està tan present a tot arreu, fins i tot si no ets una persona que has escrit en un àmbit religiós. I és un text sorprenentment fluid, és a dir, gens enrevessat, èpic i ple de girs sòrdids i sorprenents.

Per on ha volgut treure el nas a partir de la història de Josep?

Del relat de Josep me n'interessava tota la història en general, perquè té un arc molt èpic i molt interessant, sobretot en el període en què arriba com a esclau a Egipte i va a parar a la casa de Putifar, que és un faraó. Allà, la dona de Putifar –que no té nom– sent el desig de mantenir relacions sexuals amb Josep, però ell s'hi nega per respecte al seu amo. Aleshores, la dona, engegada de desig i sentint-se humiliada, l'acusa d'haver-la intentat violar. D'aquesta història m'apassiona com les posicions s'acaben subvertint i la utilitzo per explorar com a la literatura i al pensament sempre s'ha representat aquest desig femení com una força destructiva. I m'interessa com ho han fet els homes, però, sobretot m'importa com ho han fet autores com Doris Lessing, aquesta escriptora britànica que ja parlava de dones “alliberades” que havien deixat els marits, però que eren incapaces de ser felices perquè el seu desig d'alguna manera les subjuguava.

Al llibre fa una cita de l'escriptora nord-americana Camille Paglia que diu: “la ment no pot alliberar-se i la cultura pot fer avançar la cultura”. Per què va decidir destacar-la?

Camille Paglia sempre va tres passos per endavant dels altres; llegir-la és tota una experiència, una muntanya russa. Aquesta frase em va encantar i vaig pensar que estava molt ben vista. A la tradició occidental sempre ha existit aquesta idea de l'home com la part racional, recta, i la dona com la part emocional, subjectiva, més relacionada amb la natura, vinculada i subjugada als esforços del seu cos i de la seva biologia. Aquesta era la idea perpetrada per

homes respecte la diferència entre els sexes. Però Paglia li dona una altra volta, per la seva biologia i per la seva natura. I és que és impossible independitzar-se de la natura. Som natura. No hi ha res a fer. Però els homes històricament han tingut la capacitat d'imaginar-se que eren més independents de la seva constitució mentre que les dones han estat històricament esclaves de la seva biologia i no han pogut fugir-ne.

De fet, el cicle menstrual fa que el cos de la dona estigui fet d'una determinada manera i això genera que siguin més realistes i més sàvies. Aquesta és precisament una teoria de Paglia. Però m'interessa en el context de la història de Josep perquè reflecteix bé aquesta dualitat: la dona és el desordre, el caos, la que desitja i la que és pèrfida; i, en canvi, Josep acaba fugint per salvar el món, guiat pel neguit de fer i de la raó.

L'ambivalència és una característica intrínseca dels humans?

Sí. Aquest és un concepte que provo d'explorar a l'assaig, perquè d'alguna manera podríem dir que sempre ens trobem en una situació ambivalent. Però aquests són realment els moments que a mi m'interessen, els moments en què la decisió a prendre no és tan evident i hem de parar-nos un moment a pensar què fem, cap a on seguim. I m'interessen sobretot en l'àmbit eròtic, que és el que exploro més en el llibre.

Creu que estem sotmesos a aquesta ambivalència?

Sotmesos... no ho sé. Jo parlo d'una mena d'estira-i-arronsa interior, com una mena de pulsio interna, que ens empeny cap a una banda i cap a una altra, i que tot sovint està com soterrada. I ja està bé que ho estigui, perquè si no vigiles podries embogir fàcilment. Però, respecte l'ambivalència, hi ha una cosa interessant: de vegades mirar-se-la i ser conscient de per què prens les decisions que prens i poder governar-te tu mateix.

I quin paper hi juga, la por, en aquestes decisions?

Suposo que sempre en diferents moments hi ha un element de por, d'arriscar-se, o no encaixar en un determinat moment social, en un determinat discurs, en la manera que actuem.

En un determinat moment de l'assaig diu que “els cors són difícils d'identificar i que avui no són els nostres opressors, sinó els nostres aliats”. Què vol dir?

Sí, en realitat parlo d'una pel·lícula de ciència-ficció, pèssima, que vaig veure fa molts anys i que em va impactar molt. Va d'un científic que vol tenir una capacitat superior de visió. Aleshores s'opera a si mateix de manera que acaba veient-hi a través de les seves pròpies parpelles i es torna boig. La pel·lícula acaba que ell arriba a una congregació evangèlica, enmig del desert, amb unes veus –com sorgides de l'infern– que li xiuxiuegen: “Si tan mal et fan els ulls, si tan et pertorben, arranca-te'ls, arranca-te'ls, arranca-te'ls!”. I aquesta frase d'aquests cors que el guien se'm va quedar i l'utilitzo com a metàfora per parlar dels discursos dominants que ens rodegen i que sovint ens donen la mà i ens fan de guia, a vegades com si fossin gurus. Però que poden també guiar-te per un camí incorrecte.

Quin paper juga l'ambició més enllà de les intencions que un pugui tenir?

Ambició és una paraula que potser no surt explícitament al meu text, però està ben vist. Josep és una persona que arriba a Egipte com a esclau en unes condicions on té totes les de perdre. Ell arriba en aquest país estranger desposseït, destruït, però té una força interior, una mena d'autoestima –es diu que Josep està tocat per la força de Déu– i això fa que progressi en totes les situacions en les quals ell té tots els números de sortir-ne perjudicat i, en canvi, les acaba girant al seu favor.

EL PERFIL

Lesly Mucutuy: quaranta dies a la selva amazònica

RAMON RADÓ

Què va passar pel cap de Lesly Mucutuy quan l'avioneta en què viatjava amb la seva mare i els seus tres germans es va estavellar a la selva amazònica?

L'1 de maig, en un tancar i obrir d'ulls, a aquesta noia de tretze anys de la regió indígena d'Araracuara se li va capgirar la vida. L'avioneta Cessna 206 en què viatjava, acompanyada dels seus tres germans, la seva mare, un líder indígena i el pilot va caure a la selva del sud de Colòmbia i se'n va perdre el rastre.

Per a la família Mucutuy, plovia sobre mullat. Si aquell dia eren dins de l'avioneta, era per retrobar-se amb Manuel Ranoque, segon marit de la mare i pare dels dos germans petits. Ranoque se n'havia de la zona després de rebre amenaces de la guerrilla.

Dues setmanes després, quan van trobar les restes de l'avioneta, es va comprovar que els tres adults havien mort en l'accident, però no hi havia ni rastre dels infants.

Abans de morir, la mare havia demanat a la Lesly que anés a buscar ajuda amb els seus germans. Aleshores, quatre infants—la

“Va fer de germana gran, de mare i de pare enmig de la densa selva colombiana, una de les zones amb més biodiversitat i menys població humana del país”

més gran, de tretze anys; el més petit, d'onze mesos—es van endinsar en l'Amazònia.

Sense mare, sense pare, sense cap adult al voltant, la Lesly va haver d'assumir, a la força, unes responsabilitats que no toquen a una noia de tretze anys. Va fer de germana gran, de mare i de pare enmig de la densa selva colombiana, una de les zones amb més biodiversitat i menys població humana del país, on els arbres, de més de quaranta metres d'alçada, deixen passar molt poca llum.

Sota pluges diàries i envoltats d'animals salvatges, plantes verinoses i, fins i tot, grups armats, la Lesly va haver de créixer de cop i tenir cura dels seus germans Soleiny, Tien Noriel i Cristin Neruman, de nou anys, cinc anys i onze mesos, durant gairebé un mes i mig.

Si els quatre germans van poder sobreviure a l'odissea amb ressonàncies bíbliques dels quaranta dies a la selva deshabitada va ser, principalment, gràcies a la Lesly. Ella i els seus germans han crescut a la comunitat uitoto i se saben moure a l'Amazònia. Es van alimentar amb farina de iuca, llavors i fruita, van fer construccions amb fulles per aixoplugar-se de la pluja i van menjar els kits de supervivència que l'operatiu de rescat els llançava des d'helicòpters.

Perduts, l'única companyia que van tenir aquests robinsons moderns va ser el gos de l'exèrcit Wilson, que també participava en l'operatiu de rescat i va estar amb ells durant quatre dies. Durant quaranta dies i quaranta nits, els quatre germans van estar desapareguts a la selva... mentre trobar-los es convertia en una operació d'estat a Colòmbia.

La batejada com a Operació Esperança va mobilitzar gairebé dues-centes persones, entre militars i indígenes, que van fer un total de 2.656 quilòmetres a peu fins que, finalment, el 9 de juny els van trobar. Tots quatre estaven amb vida, però al límit de les seves forces, gairebé deshidratats i amb el cos ple de picades d'insectes.

Els quatre germans han acabat protagonitzant una història que sembla més una pel·lícula que no pas una notícia, on la Lesly s'ha convertit en l'heroïna absolutament involuntària. Contra tot pronòstic, va ser capaç de cuidar-los fins a arribar a Ítaca, que en aquest cas és l'hospital on han passat els últims dies recuperant forces, dibuixant i gairebé sense parlar.

OPINIÓ

CRISTIAN PALAZZI

Doctor en Filosofia

Lluita de mites

No fa gaire, un grup d'empresaris, tecnòlegs i científics va publicar una declaració fent referència als avenços de la intel·ligència artificial (IA). “Mitigar el risc d'extinció provocat per la IA hauria de ser una prioritat global al costat d'altres riscos d'escala social, com les pandèmies o la guerra nuclear”, es pot llegir en el manifest.

En una primera lectura em va sobtar tant dramatisme, però superada la primera impressió em va sobreviure la desconfiança. No és més que una campanya de màrqueting, vaig pensar, orquestrada precisament pels que han estat desenvolupant aquesta tecnologia durant els últims anys, per assegurar-se el seu domini i marcar el ritme d'implantació d'aquesta nova eina.

Penseu que la IA promet revolucionar el mercat de treball, l'atenció personalitzada en salut, el transport, les inversions, la gestió de la informació i la producció de coneixement, la publicitat... Però com que arriba massa d'hora i el públic s'està adonant dels seus defectes, cal frenar-la, no fos cas que es perdés l'hegemonia de Silicon Valley en matèria tecnològica.

Amb els dies, em sembla que entenc una mica millor a què es referien. Atenció a la notícia: “Un dron amb intel·ligència artificial ‘mata’ el seu instructor en una simulació”. Atès que la IA no té consciència ni ètica que limiti els seus actes, ara mateix l'únic que “pensa” és a maximitzar els seus resultats. Així, si la seva missió és matar tants esquirols com sigui possible i un instructor, arribat el moment, impedeix a un dron continuar matant, la decisió més encertada a ulls de la màquina serà desfer-se d'aquest impediment per seguir acumulant punts.

D'això a la facultat en deïem raó instrumental i no són pocs els autors que s'han dedicat a pensar-hi. Un dels més coneguts, Max Horkheimer, afirmava que “si la teoria es redueix a un mer instrument, tots els mitjans teòrics destinats a transcendir la realitat es converteixen en un despropòsit metafísic” sense cap mena de validesa ni importància.

La màquina no se n'amaga. A la pregunta, quins mites fas servir per interpretar el món, el chatGPT respon: “Com a model de llenguatge d'intel·ligència artificial no faig servir ni interpreto mites per comprendre el món. El meu coneixement en basa en les dades de text amb les

quals he estat entrenat. (...) No tinc la capacitat d'adoptar creences, interpretar el món o utilitzar mites com a marc per comprendre la realitat”.

Però en quina mena de món viuríem si eliminéssim les nostres experiències, les nostres creences i les interpretacions que en fem? Els relats simbòlics que ens expliquem des de fa segles ens ajuden a entendre millor la realitat i, el que és més important, a donar un sentit a la nostra manera d'actuar. Sense relats, el món passa a ser un reguitzell de dades empíriques sense context que només respon a un objectiu concret: la maximització de resultats. I a qui afavoreix aquesta manera de procedir? Oh, sorpresa, als que dominen els mitjans de producció i l'opinió pública.

No és veritat que no hi hagi cap mena de mite darrere la IA. El mite del progrés, el de l'acumulació, el de la neutralitat... influeixen en la direcció del món des de fa temps. I són precisament els que animen aquesta nova “intel·ligència”. Mitigar-ne el risc d'extinció voldria dir reprendre el debat de si la natura és aquí per servir-nos o si les persones podem ser tractades com a percentatges i càlculs sociològics. És moment, doncs, de revifar el debat sobre la importància dels mites. Oblidar-los sí que ens abocaria a l'extinció.

Cristian Palazzi és doctor en Filosofia, expert en Bioètica i Filosofia Social

“Max Horkheimer, afirmava que ‘si la teoria es redueix a un mer instrument, tots els mitjans teòrics destinats a transcendir la realitat es converteixen en un despropòsit metafísic’”

DILEMES ÈTICS

Trasplantaments d'úter per tenir fills. És ètic?

Després de la notícia del primer nadó nascut d'un úter trasplantat a Espanya, aquest maig, ens preguntem: és ètic sotmetre dues dones sanes als riscos d'aquestes intervencions quirúrgiques?

SORAYA HERNÁNDEZ

350%

de possibilitats de néixer sa

El primer trasplantament d'úter que va acabar amb el naixement d'un nadó va ser el 2014. Des d'aleshores, hi ha més de mig centenar de nadons nascuts per aquest sistema al món. Aquesta pràctica implica un alt risc de fracàs. Només neixen sans el 35 per cent dels nens nascut d'un trasplantament d'úter.

Es les avenços tecnològics generen sempre dubtes sobre el seu ús i possibles conseqüències. Fins i tot, quan només hi haurà un impacte positiu en la qualitat de vida de les persones, l'ètica reflexiona mirant més enllà de l'horitzó per no deixar de revisar cap de les facetes de la polièdrica realitat que ens envolta. D'aquí la multiplicitat de reaccions que ha provocat un gran èxit mèdic: el primer nadó a Espanya nascut d'un úter trasplantat.

El naixement d'en Jesús va ser una gran notícia mediàtica. La Tamara, una dona que va néixer sense úter a causa d'una malformació congènita, va tenir un fill a l'hospital Clínic de Barcelona. L'assaig clínic en el qual havia participat havia aconseguit fer realitat el seu desig de ser mare. La seva germana, que ja havia tingut fills, va decidir ser la donant. A finals del 2020, l'hospital va intervenir la germana i posteriorment trasplantava l'òrgan a la Tamara. El primer pas va ser l'arribada de la menstruació i, després, l'embaràs. En Jesús va venir al món envoltat de càmeres i d'aquells professionals que ho havien fet possible. Flaixos i llàgrimes d'emoció per a

una fita històrica. Però més enllà del titular, el procés no ha estat exempt de riscos i controvèrsia.

Per començar s'ha tractat d'una donant viva que tenia un vincle sentimental amb la receptora. I, encara que la primera ja no volgués l'úter, viure sense disposar-ne té implicacions en la salut femenina. La intervenció quirúrgica, amb un grau de complexitat molt elevat i que va durar unes deu hores, també hauria pogut tenir efectes no desitjats. Respecte de la protagonista, es tractava d'una dona sana sense la necessitat de cap trasplantament que ha hagut de passar un temps prenent immunosupressors.

La Tamara s'ha hagut de sotmetre a un procés de fecundació *in vitro* i ha tingut, almenys, un avortament. Un cop arribat l'embaràs, el fetus s'ha desenvolupat durant el tractament immunosupressor. Hi ha hagut una preeclàmpsia i la necessitat de cesària. A més, en Jesús va ser prematur, va pesar un quilogram, va haver de ser ingressat a l'UCI i va sortir de l'hospital necessitant oxigen i amb una sonda nasogàstrica. Davant aquest escenari, no són pocs els conflictes ètics que es posen sobre la taula: des de la intervenció sense causa mèdica motivada per desitjos fins al

lligam emocional entre donant i receptor. I tot això sense oblidar el protagonista més vulnerable: el nadó.

El cas d'en Jesús no és el primer al món. I segons ha compartit la institució sanitària de Barcelona, hi ha altres dones a l'assaig que podrien estar esperant fills. Les veus crítiques no s'han fet esperar. Es fan aquests assajos amb la finalitat de promoure la qualitat de vida de les dones? S'està posant el desig de ser mare per sobre d'altres necessitats bàsiques sanitàries que tenen les persones i que no estan cobertes? És acceptable que el nadó hagi de córrer tots aquests riscos?

No existeix el dret a ser mare, però si una societat pot fer realitat aquest desig i una dona adulta decideix lliurement seguir aquest procediment... per què no? En tot cas, es podria debatre si, en un món amb recursos limitats, els costos els hauria d'assumir el sistema públic. En un curs intermedi, es podria decidir valorar cas per cas per assegurar minimitzar els riscos, tant físics com emocionals. De manera totalment contrària caldria repensar l'objectiu d'aquest procediment quan hi ha altres vies de ser mare o quan ser mare no ha de ser un desig que ha de complir el sistema sanitari.

OPINIÓ

MARTA CAMP

Psicòloga

Desafiar el sistema de salut

El sistema de salut actual està en constant canvi i evolució, però no sempre és capaç de satisfer les necessitats de tots els individus. L'atenció mèdica pot ser costosa, inaccessible i, de vegades, deshumanitzada. Davant d'aquest panorama, és fonamental que les persones es converteixin en crítics del sistema de salut i busquin activament maneres de millorar-ne la qualitat i l'abast. Com podem desafiar el sistema de salut actual i, alhora, fomentar l'autoconeixement? L'autoconeixement és el primer pas per empoderar-nos i prendre decisions informades sobre la nostra salut. Explorem la idea de la prevenció com a valor i com podem fer servir aquest coneixement per desafiar el sistema de salut actual i cercar millors possibilitats per al nostre benestar?

En la societat moderna, hem estat educats per buscar respostes i solucions fora de nosaltres mateixos. No obstant això, la clau per a una vida saludable pot residir dins nostre mateix. L'autoconeixement implica explorar les nostres emocions, creences, hàbits i estil de vida i comprendre com aquests factors poden influir en la nostra salut física i mental. Quan desenvolupem una consciència més gran de nosaltres mateixos, estem més ben equipats per prendre decisions que ens beneficiïn de manera integral.

El sistema de salut actual s'ha centrat en gran manera a tractar malalties existents en lloc de fer prevenció. Aquí, és on les teràpies naturals poden tenir un paper important. Aquestes teràpies, que inclouen la medicina tradicional, la medicina alternativa i la medicina complementària, es basen en enfocaments holístics que consideren la persona íntegrament, no només els símptomes d'una malaltia.

Un enfocament preventiu basat en teràpies naturals ens pot ajudar a enfortir el sistema immunitari, equilibrar les emocions, millorar la qualitat del son i promoure un estil de vida més saludable. En prevenir les malalties en lloc de simplement tractar-ne els símptomes, estem fent un pas endavant cap a una societat més saludable i resilient.

El sistema de salut actual sovint s'enfoca en solucions ràpides i aplicar medicaments farmacèutics per tal de pal·liar malestors immediats, cosa que pot generar dependència i emascarar els problemes subjacents. Com a individus conscients, cal ser crítics amb aquest

enfocament i explorar altres possibilitats. En comprendre les nostres opcions i cercar alternatives, podem prendre decisions informades i assumir la responsabilitat del nostre benestar. Alguns passos que podem fer inclouen:

- Educar-nos sobre teràpies naturals: Investiguem i aprenguem sobre diferents teràpies naturals i com podem complementar la nostra salut. Consultem professionals qualificats per obtenir informació fiable i basada en evidència.

- Integrar canvis en l'estil de vida: Adoptem pràctiques saludables, com una dieta equilibrada, exercici regular, tècniques de relaxació i maneig de l'estrès.

- Promoure la prevenció: En lloc de dependre únicament del sistema de salut per tractar malalties i afeccions, ens hem d'enfocar en la prevenció.

- Ús de la tecnologia i la informació: En l'era digital, les persones tenen accés a una gran quantitat d'informació i eines tecnològiques que poden fer servir per millorar el seu benestar i prendre decisions més fonamentades.

Desafiar el sistema de salut actual no és una tasca fàcil, però és un pas crucial per promoure l'autoconeixement i lluitar per a millors possibilitats d'atenció mèdica. A través de l'educació, la promoció de la prevenció, la defensa dels drets del pacient, la participació en la comunitat i l'ús de la tecnologia, cada individu pot marcar la diferència.

Marta Camp és graduada en Psicologia, menció en Clínica i Salut i postgrau en Psicopatologia Clínica

TENDÈNCIES

La pirotècnia es pot adaptar a les sensibilitats socials?

Des de fa uns anys, quan comença el cicle festiu estival vinculat sobretot a les festes majors, es produeix el mateix debat entre aquells que volen celebrar la tradicional revetlla amb tota mena de pirotècnica i les persones que s'hi oposen al·legant les molèsties i efectes nocius que els petards tenen entre els infants i els animals de companyia.

JUDITH VIVES

Els grups animalistes cada vegada fan més *soroll* –mai més ben dit, de fet– per denunciar els efectes perjudicials que els petards i la pirotècnia causen en la fauna, tant entre animals salvatges com els ocells, com entre les mascotes domèstiques i els animals de granja.

Les explosions espanten els animals, que comencen a tremolar o fins i tot intenten fugir esperitats. S'han donat casos de gossos que han patit una aturada cardíaca o han resultat ferits intentant allunyar-se dels petards, per no mencionar els danys físics i auditius que poden arribar a causar els petards, tant entre els animals com entre les persones. Per això, les agrupacions animalistes reclamen alternatives més suaus i sostenibles.

El primer país que ha fet un pas en aquest sentit és Bèlgica, on ja fa temps que s'està qüestionant la tradició dels focs artificials i promovent l'ús de focs artificials "silenciosos".

En aquest país és tradicional fer focs artificials per Cap d'Any, i des de fa un parell d'anys hi ha col·lectius que estan reclamant la prohibició de la pirotècnia per part de particulars i l'ús d'alternatives, com ara fer espectacles amb làsers o drons lluminosos. Al municipi de Marchin, situat a l'est de Bèlgica, es va prohibir l'ús de pirotècnia convencional per Cap d'Any i actualment només s'hi permeten els petards "silenciosos".

Aquesta aposta sembla que comença a arribar també a casa nostra. La pirotècnica

de baix soroll és aquella que redueix l'impacte sonor de les explosions, de manera que els petards –en retronar– emeten menys de 97 decibels. I òbviament també es poden trobar petards totalment insonors que només emeten lluminositat.

A Catalunya, la primera botiga en comercialitzar pirotècnica silenciosa va obrir les portes l'any passat a Terrassa i, coincidint amb la revetlla de Sant Joan del 2023, ha arribat a Barcelona. El seu responsable explica que venen elements pirotècnics especialment dissenyats per a col·lectius amb sensibilitat auditiva com ara nens, persones grans o animals. Amb aquests productes volen promoure una pirotècnica més "inclusiva" i "sostenible", donar resposta a les reivindicacions de la societat actual i fer possible un model de revetlla cada cop més familiar, que deixi enrere el model dels brètols que tiren petards dins els contenidors o papereres.

MENYS EXPLOSIÓ, EL MATEIX EFECTE

Encara que ens pugui resultar nova, la pirotècnica silenciosa és una alternativa que ha estat disponible en el mercat des de fa dècades. No obstant això, no és tan popular com la tradicional. A diferència de la silenciosa, els focs artificials normals solen arribar als 150 decibels. Alguns, fins i tot, poden superar els 170; una xifra molt per sobre dels 120 decibels que marca l'Organització Mundial de la Salut com a llindar del dolor per al so. En el cas de la silenciosa, el nivell de soroll es manté dins allò acceptable. D'aquesta manera, aquesta pirotècnica utilitza una quantitat menor de material explosiu tot i que l'efecte visual és pràcticament el mateix.

OPINIÓ

ORIOU RIBET

Periodista i graduat en Estudis Literaris

La superioritat moral

Pel motiu que sigui, quan llegeixo *A la recerca del temps perdut*, sempre em ve a la memòria –el gran tema proustià!– una frase que el narrador Marcel pronuncia en un moment en què, si no recordo malament, fa referència al matrimoni burgès Verdurin: “Els fets no penetren en les nostres creences; no les han fet néixer, i no les destrueixen”.

Bona part de l'esquerra d'aquest país està convençuda que l'afirmació de Proust és falsa. Creu cegament en la racionalitat de les mesures polítiques que implementa, en la raó il·lustrada que s'imposarà a dubtes, pors o prejudicis atàvics; en els fets que s'imposen a les creences. Deixant de banda que peca d'optimisme ingenu, aquest convenciment amaga un altre problema més greu: la superioritat moral i intel·lectual.

Quan aquestes polítiques no agraden als que presumiblement en són els beneficiaris, que hi haurien de correspondre en forma de vots, la reacció és invariablement la mateixa: o bé les mesures són tan avançades al seu temps que l'humil elector no té capacitat per entendre'n els enormes beneficis a mitjà i llarg termini; o bé el que passa és que la conxorxa de les elits, que dominen els mitjans de comunicació, ha construït un discurs reaccionari que el votant, pobre d'esperit crític, ha fet seu. La possibilitat, ni que sigui remota, que aquestes polítiques tan progressistes i avançades estiguin equivocades o mal plantejades no passa pel magí d'aquesta esquerra satisfeta de si mateixa i de la seva missió salvadora de la humanitat i el planeta.

Prenem com a exemple la transició energètica; un entre molts. Mentre se subvenciona amb diners públics l'adquisició de vehicles elèctrics, que, pel seu preu, només poden comprar les classes mitjanes i altes, les nostres administracions emprenen una croada contra el cotxe de combustió, que és l'únic que realment es poden pagar els mileuristes i no tan mileuristes. La croada té forma de prohibició de la seva venda d'aquí a pocs anys i, mentrestant, de persecució tributària contra el propietari d'aquest tipus de vehicles: ITV, impostos sobre les gasolines o taxes per les emissions de CO₂. Si no hi està d'acord, s'argumenta, el contribuent sempre té l'opció de desfer-se del vehicle i de fer servir el transport públic, obviament la degradació continuada que experimenta.

Mentre suporta aquests costos de la transició energètica, un ciutadà observa el seu barri, el seu veïnat, i aixeca el dit per queixar-se del que considera que són problemes importants que pateix. Un d'aquests problemes és, al seu entendre, l'ocupació d'habitatges buits. La resposta que rep per part de l'esquerra més pura –exclou-ne, per tant, la socialdemocràcia– és que aquest problema només existeix en el seu cap, com el setè cel de Sisa, de manera que no hi ha cap raó perquè se'n preocupi. Se li reclama solidaritat, comprensió i fe, una fe que s'assembla molt a la religiosa: fe en els sacerdots de la política institucional, que saben el que li convé i el que no.

Infamats el marxisme i el sentiment de classe, sentint-se abandonat per aquesta esquerra en la qual havia confiat un dia, es lliura a aquesta barreja de nacionalisme –això no passa mai de moda– i populisme que les forces conservadores saben combinar a la perfecció. L'onada conservadora que recorre Europa i bona part del món té a veure, certament, amb problemes complexos per als quals no hi ha remeis senzills. Però valdria la pena aturar-se a pensar en si els aires de superioritat que exhibeixen alguns dels nostres representants polítics hi tenen alguna cosa a veure.

Oriol Ribet és periodista, graduat en Estudis Literaris per la Universitat de Barcelona i director de comunicació i màrqueting a TecnoCampus

“L'onada conservadora que recorre Europa i bona part del món té a veure, certament, amb problemes complexos per als quals no hi ha remeis senzills”

GENT AMB VALORS

“No volem que cap estudiant es quedi enrere per ser sord”

La xarxa de joves universitaris de la Federació ACAPPS, l'Associació Catalana de Persones i Famílies amb Sordesa, ha impulsat la campanya Apunts en Blanc, una iniciativa que pretén visibilitzar i prendre consciència de la situació de les persones sordes quan van a la universitat, com és el cas d'Andrea Amouzouvi Colet.

REDACCIÓ

Hi ha molt de desconeixement sobre el món dels sords?

Cal saber que cada persona és un món i que no hi ha dues persones sordes iguals, perquè el tipus de pèrdua auditiva és molt diferent. Tot depèn de la persona, de la causa. Els audiòfons són una eina que el que fan és amplificar la informació que ve de l'exterior. En el meu cas, soc capaç de reconèixer sons i també llegir els llavis; quan no puc llegir els llavis, sento que no entenc les coses. Aquest és el meu cas, però hi ha persones a les quals, potser pel seu grau de pèrdua, els audiòfons no els serveixen i n'hi ha que amb l'implant coclear ja tenen un bon rendiment.

En què consisteix Apunts en Blanc?

Apunts en Blanc ha estat una campanya de recaptació de fons impulsada per la xarxa de joves universitaris de la Federació ACAPPS que, bàsicament, neix de la necessitat que tenim els joves que tenim sordesa quan anem a la universitat. Prendre apunts és fonamental per poder seguir les classes, però els que som sords trobem que a les universitats no hi ha accessibilitat i costa molt seguir la lectura labial del professor o, dels companys, quan es fan debats. Aleshores, no podem mantenir el ritme i aquí és on estem en desavantatge respecte dels altres alumnes que no tenen discapacitat.

Com va ser la teva experiència?

Jo vaig fer la selectivitat per entrar a fisioteràpia i vaig entrar per la plaça reservada de persones amb discapacitat. Al cap

de pocs dies, però, ja vaig veure que estava sent molt més difícil perquè l'entorn universitari és molt diferent de l'entorn de batxillerat, primària o secundària. Per exemple, a la universitat ja no tens l'acompanyament de les logopedes que t'ajuden o, si ho consideren necessari, parlen amb el professor sobre alguna cosa que s'hagi de tenir en compte. A la universitat aquesta figura desapareix. També t'has d'adaptar a l'acústica de les classes, que no sempre és adient... A la universitat jo em vaig sentir totalment dependent d'una amiga –també t'has d'espavilar per trobar aquest suport– que em passava els apunts, però un dia que va faltar vaig veure que no podia seguir la classe. Aleshores no m'hi vaig veure amb cor i vaig decidir deixar-ho, em sentia molt impotent. L'estrès de no poder seguir les classes és tan gran que no ho pots mantenir a llarg termini.

De quina manera comunicareu la vostra situació a la població?

La idea és crear una peça audiovisual on puguem mostrar el nostre dia a dia dins de les universitats per poder conscienciar i eliminar totes les barreres d'accessibilitat. No volem que ningú es quedi enrere per ser sord ni que li quedin els apunts en blanc, sinó que siguin igual de rics que els altres.

Quines formes d'inclusivitat es podrien aplicar a les aules?

Tenint en compte que hi ha diferents classes de sordesa, hi ha persones que, per exemple, amb el bucle magnètic –un

sistema d'accessibilitat auditiva on el so arriba directament als audiòfons–, ja pot sentir la veu directament a les orelles. Això fa que el so sigui més nítid i la lectura labial esdevingui totalment complementària. També reivindicuem eines com la subtitulació, gravacions de les classes o que s'avancin els apunts. Això facilitaria molt més l'aprenentatge.

Recordo que, en una classe d'anatomia on estàvem parlant de l'esquelet, tot hom intentava anar a primera fila per veure-ho bé. Em vaig haver d'afanyar per tenir un lloc. El problema va ser que el professor es girava per explicar les parts del cos i, és clar, em van quedar els apunts en blanc (com el nom de la campanya). Quan va acabar la classe, li vaig comentar que em faltaven tots aquests buits i ell, de manera excepcional, em va passar el contingut de la sessió, però em va dir: “Aquesta mesura no la podem aplicar sempre”.

OPINIÓ

LAURA CERA

Periodista

Deixar anar

Quan la Núria em va trucar per veure'ns, vaig pensar que passava alguna cosa greu. Tenim assumit que el nostre dia a dia no ens permet quedar tan sovint com voldríem. Així que, per força, havia de tractar-se d'un tema important.

Ens trobem un matí de dijous a la nostra taula preferida de la nostra cafeteria de confiança. La més arraconada i tranquil·la, estratègicament perfecta per parlar de qüestions essencials o exposar confidències. No es fa esperar. Ho treu entre cafès i *brownies*: “Deixo la dansa”. Aquesta no me l'esperava. Hauria apostat per una ruptura, un canvi de feina o, fins i tot, de pis. “La dansa?”, repeteixo sense poder dissimular la sorpresa, fent temps, incapaç de trobar la reacció que deu necessitar de mi. “La dansa”, sentència. I de cop dues paraules tenen més pes que una setmana plena d'hores extres i insomni. M'afanyo a recordar alguna lesió recent que m'hagi passat per alt. Algun missatge amb pistes. No trobo res i me la jugo: “Ha-pas-sat-al-gu-na-...”, balbuceo. “Ja no em fa sentir el mateix”.

Per a la Núria, la dansa és la vida. Va aprendre abans a ballar que a anar en bici. La recordo dalt d'escenaris des que tinc ús de raó. Només va haver de parar uns mesos per culpa d'una mala caiguda i va ser un drama, semblava que li haguessin xuclat tota l'energia. De la seva passió en va fer la seva feina. Els primers sous els va guanyar treballant de professora de ballet. S'ha passat anys anant amunt i avall per fer càstings. Ha trepitjat escenaris de mig món i part de l'altre. La Núria i la dansa són inseparables, ningú concep l'una sense l'altra.

Fa mesos que hi dona voltes. No sap quan va fer el clic. Diu que recorda anar poc motivada a alguns assajos, deixar de sentir-se connectada en ple espectacle, no notar la sacsejada interior que tant l'enganxava. La desmotivació va donar pas al desencant. Per fer-hi front va optar per l'automatisme i, més tard, va arribar la consciència.

Tancar una etapa no és fàcil. Adonar-te que ho has de fer és només el preludi d'un trajecte vertiginós cap a la decisió final. Deixar anar –a contracor– allò que estimes i t'ha fet feliç. La dansa, un pis, una feina, una persona, una ciutat. Deixar enrere allò que ha marcat part de la teva vida, que ha estat una prioritat i que t'ha definit. Decidir perdre un trosset d'identitat per estar –a la llarga– millor. Forma part del joc de la vida. I fa mal. Perquè ets com ets, en part,

gràcies a allò que –tot i que potser no saps ben bé per què– ara necessites deixar enrere. Durant un temps no t'has pogut imaginar la vida sense aquella afició, aquell espai o aquella persona. La consciència és com un raig de llum que s'encarrega d'il·luminar el declivi. Et col·loca davant un precipici que no has pogut intuir amb el marge temporal suficient per digerir-lo. Quan hi ets davant, malgrat les evidències, et surt negar-lo. T'hi resisteixes, intentes capgirar-ho, però la realitat sempre pesa més i l'acabes acceptant. Deixar anar implica fer un procés de dol. Cadascú a la seva manera i al seu ritme.

L'esmorzar amb la Núria s'allarga dues hores i acabem recordant el confinament. El vaig passar sola en un pis on vaig ser molt feliç. Sempre havia jurat i perjurat que no viuria mai en una altra ciutat. Fa dos anys vaig començar a sentir que estava exhaurint aquella etapa. Sense previ avís, sentia la necessitat d'anar-me'n. Deixar el pis, deixar la casa. En aquella ocasió podia escollir –i vaig triar fer-me cas–; però no sempre és així. A vegades deixar anar no és la resposta a una sensació, sinó l'única opció. A vegades és inevitable, indefugible. Com quan vam haver de decidir, sabent que ja no hi havia marxa enrere i amb el cor tan encongut que semblava de butxaca, que havíem de deixar anar la mama.

Laura Cera Brisa és periodista a Mataró Audiovisual i conductora del programa 'Valors a l'Alça'

“Tancar una etapa no és fàcil. Adonar-te que ho has de fer és el preludi d'un trajecte cap a la decisió final. Deixar anar –a contracor– allò que estimes i t'ha fet feliç”

LA CONVERSA EXISTEIX L'ECOANSIETAT?

— L'ecoansietat no està descrita clínicament i no l'hem de veure com una patologia.

— El problema segur que no ve per excés d'informació, al contrari, ens en cal més que mai.

TANIA ESTAPÉ

(Terrassa, 1965). Doctora en Psicologia per la Universitat de Barcelona, psicòloga clínica i professora de la Facultat de Ciències de la Salut del campus Manresa de la UVic-UCC. Té un postgrau en Mètodes Estadístics per la Universitat Autònoma de Barcelona i un altre en Docència Universitària en Línia. És l'actual presidenta de la Societat Espanyola de Psicooncologia, la seva especialitat professional.

GEMMA SAN CORNELIO

(Gandia, País Valencià, 1975). Professora dels Estudis de Ciències de la Informació i de la Comunicació de la Universitat Oberta de Catalunya i investigadora del grup MEDIACCIONS (Comunicació i cultura digital) d'aquesta institució formativa. La seva activitat de recerca s'ha centrat els últims anys en estudiar les formes creatives dels mitjans digitals: estètica i cultura visual en entorns digitals.

És motiu de conversa entre els joves, preocupats pel futur del planeta. Però fins a quin punt podem dir que existeix una nova patologia anomenada ecoansietat? A partir de quin moment una sensibilització extrema es converteix en patologia?

MODERAT PER
JOAN SALICRÚ

Una enquesta recent a deu mil persones de deu països diferents i edats entre els 6 i els 25 anys i publicada a 'The Lancet' afirma que per un 45 per cent del entrevistats la preocupació pel clima afecta negativament la seva vida quotidiana, tres quartes parts consideren que "el futur és aterridor" i un 56 per cent que "la humanitat està condemnada". És l'ecoansietat, que l'associació americana de psicologia defineix com "la por o la ansietat davant de l'amenaça del canvi climàtic i les seves conseqüències". Com vas entrar en relació a aquest concepte, Gemma San Cornelio?

GEMMA SAN CORNELIO— La meua aproximació al tema prové arran d'un estudi que vam fer des de la Universitat Oberta de Catalunya sobre *influencers* en el món medioambiental, que després vam veure que en realitat havíem d'anomenar activistes, perquè a les entrevistes que vam fer a aquestes persones precisament vam veure que la seva tasca de difondre continguts al voltant de la crisi climàtica era una resposta a aquesta ecoansietat. Com és de generalitzat aquest fenomen no ho sé però sí que sé de primera mà que hi ha un sector de gent jove que està molt focalitzat amb aquesta preocupació, ja no des d'un punt de vista mèdic sinó sociocultural, de com

aquesta idea d'ecoansietat es transmet i es difon. I com es pot actuar per enfrontar-s'hi, també, tot s'ha de dir.

Tania Estapé, des d'un punt de vista clínic, aquesta patologia existeix? Sempre hi ha el dubte de si aquests nous conceptes que apareixen als mitjans són etiquetes generades per ells mateixos o si tenen un certificació mèdica al darrera.

TANIA ESTAPÉ— Sí. Efectivament jo el que evitaria és inventar noves terminologies, perquè l'ansietat no és nova, existeix des que estem en aquest planeta. També en tenen els animals, els mamífers concretament. De fet, si no n'haguéssim tingut al llarg de la història, d'ansietat, ja ens hauríem extingit com a espècie, perquè és el que ens ha fet espavilar.

Llavors: oi que estem donant molta importància a la salut mental? Doncs deixem parlar als experts i no fem cas d'aquests neologismes. Hi ha una preocupació social pel canvi climàtic, no en tinc cap dubte, però si féssim un estudi sobre qualsevol temàtica de futur (l'habitatge, l'atur...) segur que sortiria més o menys el mateix. Prou problemes de salut mental tenim com per descriure'n de nous. I amb això, és clar, no vull banalitzar el patiment que els pot generar a alguna gent la qüestió climàtica:

Secció elaborada
amb la col·laboració de

ALIANÇA MATARÓ
Assegurances de salut

algunes persones, quan són conscients potser quan estan a punt d'acabar la carrera que no trobaran feina, que se n'hauran d'anar... Que pel canvi climàtic no podran agafar avions... A aquestes persones tot aquest còctel els genera un nivell d'ansietat elevat.

Dit això, mai hi ha un sol factor explicatiu d'un fenomen; sempre ho explico en relació a les reaccions diverses que tenen els pacients de càncer -la meua especialitat- davant un mateix diagnòstic. Som molt complexos i hi ha molts factors que intervenen davant cada cosa que ens passa. Els joves tenen molta ansietat per molts motius però hem de ser curiosos.

De fet, Gemma San Cornelio, descrivia en un reportatge aquesta síndrome es coneix també com "ecoangoixa, ecoculpa, eco-por o fins i tot dol medioambiental". Potser no té una base clínica, com deia Tania Estapé, però està clar que molts joves ho viuen com un problema greu. Parlem de les causes: és potser la informació constant sobre el canvi climàtic el que genera aquest malestar en els joves?

G.S.C. — No podem convertir-ho tot en trastorns psicològics i individualitzar tots els processos, quan són fenòmens que ens afecten a tots. És més, si ho derivem cap a l'individu, estem desviant el focus. En tot cas segur que el problema no és per excés d'informació, al contrari, necessitem més informació que mai sobre aquesta qüestió. La informació és necessària per saber com afrontar aquest canvi climàtic, especialment, per actuar. És aquesta sensació de fer alguna cosa la que et farà sentir viu i bé, en la mesura que estàs intentant revertir aquest canvi.

Però pot ser la rebuda de tota aquesta informació com un allau, el que generi aquesta ecoansietat que els joves diuen que pateixen?

G.S.C. — No n'hi ha massa; en realitat no s'està sempre parlant d'això als mitjans. El que passa és un tema que està instal·lat a l'agenda i és normal que la gent jove ho visqui com una cosa pròpia perquè en principi són als qui els queda més temps per davant en aquest planeta i els que hauran d'afrontar més canvis al llarg de la seva vida. Per això jo crec que hi ha més sensibilitat cap a aquest tema per part dels joves.

Què els diria, Tania Estapé, a aquest col·lectiu de joves que manifesta que el futur del planeta els genera ansietat?

T.E. — Doncs ho ha dit una mica la Gemma: una petita dosi d'ansietat és positiva, perquè t'activa a actuar; de fet, sense la por o l'ansietat no hauríem avançat com a espècie tal com ho hem fet. Tècnicament l'ansietat és la versió clínica de la por. La por és desagradable però ens ajuda. Quan és excessiva, és nociva perquè ens paralitza, no ens deixa avançar. Però en la seva justa mesura, ens ajuda; en aquest sentit és bo que hi hagi preocupació pel medi ambient. Ens fa afrontar les coses, els problemes amb què ens anem topant a la vida. Està bé la informació que s'està donant sobre el canvi climàtic però sempre hi haurà algú a qui li generi ansietat.

“Tenim moltes justificacions del nostre comportament ecològic: un és pensar que no ens correspon als ciutadans, sinó a les empreses i les institucions”

Ara bé, també és cert que per tractar aquest problema cal evitar treure ferro a les seves preocupacions. No hi ha res pitjor que dir-los: “Què dius, no siguis ximple”. És una cosa que fem molt, els humans. “No, no, és lògic que tinguis por i, a partir d'aquí, cal construir. Acceptar que hi ha una por més o menys raonable”. El millor és intentar transformar aquesta angoixa en accions positives per combatre el canvi climàtic.

L'ecoansietat sembla que es manifesta més en la mesura que sembla una situació difícil de revertir i en tot cas impossible de fer-ho pensant en clau individual. Això, és clar, de retruc genera aquesta frustració que és el que acaba generant la idea de l'ecoansietat.

G.S.C. — Aquest és un tema molt interessant. Per una banda hi ha els col·lectius que s'han organitzat darrerament, liderats per joves, com Greta Thurnberg, que reclamen canvis en els models productius, una responsabilitat més gran a les corporacions i als governs... en una línia d'activisme més clàssic. De fet, una de les raons principals que produeix ecoansietat és la falta d'acció dels mandataris a l'hora de prendre mesures contundents per evitar aquesta deterioració del planeta o la percepció de què no es prenen.

Precisament, l'estudi 'Young People's Voices on Climate Anxiety, Government Betrayal and Moral Injury: A Global Phenomenon' (2021), de la Universitat de Bath, afirma que l'ansietat i l'angoixa climàtiques estan relacionades amb la percepció d'una resposta governamental inadequada.

G.S.C. — Efectivament. D'altra banda hi ha tota la part de “què puc fer individualment per fer per un consum més responsable”, que si rebaixar la meua petjada de carboni, que si generar el mínim de residus... Tota aquesta línia més individual és la que nosaltres vam trobar en aquestes compres d'Instagram que vam estar estudiant, uns perfils que apel·laven a aquesta idea de l'acció individual practicada de forma col·lectiva, que llavors sí que té poder transformador (per exemple, ara que venen les vacances, hi ha molts joves implicats en l'activisme medioambiental que opten pel tren sempre que sigui possible

evitar l'avió, pels seus desplaçaments). Però els altres, el primer bloc, venen a dir que tot això no té cap sentit si no hi ha canvis dràstics per part dels que manen. Hi ha aquestes dues línies d'acció, que no són excloents l'una amb l'altra.

També hi ha l'anomenat biaix de l'acció única (el famós “jo ja reciclo”), que fa que justifiquem múltiples accions contaminants per una acció verda que duem a terme. Tenim molts arguments i justificacions del nostre comportament ecològic: un és pensar que no ens correspon a nosaltres com a ciutadans, sinó que són les empreses, les institucions i els governs els que han de prendre mesures.

Sigui com sigui, aquest és un dels grans temes del debat actual sobre el canvi climàtic: com oposar-nos-hi? Què podem fer realment i fins a quin punt ens hem de responsabilitzar-nos-en?

Tania Estapé abans apuntava que en general els joves tenen ansietat de cara al futur i que per tant aquest fenomen potser s'ha de circumscriure en un marc molt més ampli. Per exemple l'informe que citàvem fa un moment de la Universitat de Bath de afirma que quatre de cada deu joves es plantegen no tenir fills per ecoansietat.

T.E. — Jo no he fet cap estudi al respecte, però el que sí que tinc és el contacte amb alumnes de la universitat, a classe. Jo no diria que hi ha entre els joves una ansietat generalitzada; hi ha persones molt patidores i altres que no ho són gens. Hi ha gent per tot. És molt difícil arribar a una conclusió i dir que els joves d'avui són així o aixà. Torno a allò que deia abans de la causa i la conseqüència; les coses no són tan simples. Això és el que fan els *motivators*: dir-te que tot depèn de tu i de la teva actitud. No sé com s'atreveixen! Jo seria molt cauta a l'hora de generalitzar. És una generació que ha tingut moltes oportunitats, molta formació, molta informació... i que té altres peatges que paga, això també és cert. Tenen altres avantatges i altres inconvenients respecte a nosaltres.

G.S.C. — El que sí que hi ha és un determinat relat construït per alguns mitjans de comunicació en concret, des de fa alguns anys, en relació als joves. Un relat que per mi és victimista, encara que no des de la vi-

sió dels propis joves sinó de la visió que se'ls atribueix. És un relat de “pobres, han tingut moltes oportunitats però els toca viure la crisi climàtica i molts problemes per accedir a la feina o a un habitatge”, però molts d'aquests problemes no els afecten només a ells. No crec que tots els joves tinguin ansietat, malgrat l'estudi que citaves. Després de la pandèmia, amb tot el malestar sorgit a través de malalties mental, tot això ha quedat reforçat. Hi ha una excessiva tendència a encapsular les diferents generacions en uns determinats valors, com si estiguessin tots tallats per un mateix patró.

T.E. — És que és molt difícil -i en realitat penso que no ho hauríem de fer- jutjar les generacions anteriors. A vegades, quan en un sopar els més grans diem “Ai,

aquests joves, quin planeta que els estem deixant!”, jo penso que no me'n sento culpable. Perquè a mi ningú em va informar de res, quan tenia la seva edat; per exemple als anys seixanta vam començar a fer servir el plàstic amb total alegria, ho vam viure com un gran invent. No som, les generacions anteriors, les culpables de res. Ells, si haguessin viscut a la nostra època, també haurien usat plàstic. Els ha tocat viure un altre moment històric. Nosaltres vivíem amb la informació que teníem llavors, igual que els nostres pares van viure amb la informació que tenien disponible. Però torno al que deia: els humans a vegades necessitem etiquetar, ordenar, classificar... i ens passem. Com amb moltes coses de la salut: fins fa quaranta anys no es va descobrir com de dolent és fumar... Mirat amb perspectiva em sembla que és obvi que en general anem millorant.

Tània Estapé deia ara que aquestes noves generacions ja han rebut, a diferència de les anteriors, un nivell molt alt d'educació ambiental als centres escolars. Aquesta constant informació sobre el canvi climàtic pot ser que estigui sent vista per part dels joves com si el món adult els atribuís una cosa que no és responsabilitat seva?

T.E. — M'has fet pensar que els meus fills han tingut educació sobre la salut i per exemple quan algú han vist que fumava, deien que no era bo fer-ho i a mi mateixa em sorprenia que ho fessin. Nosaltres no vam tenir mai, aquesta mena d'informació. Per tant és un canvi bo, aquesta formació medioambiental, però també és cert que pot generar aquesta ansietat en els alumnes. Potser la clau està en com es dona aquesta informació, en fer-ho de forma propositiva i en veure què poden fer ells.

G.S.C. — L'educació medioambiental jo la vaig tenir no a l'escola sinó participant amb col·lectius que ja treballaven aquests temes. I és que als anys noranta ja hi havia contenidors per reciclar, al carrer; el que passa és que hi havia molta gent que no els feia servir. Per tant, hem avançat molt, sí. L'educació que han rebut els joves és positiva i els *inputs* que reben tenen més a veure amb el que poden fer en el dia a dia. No crec que sigui contraproductiu, vaja.

Ara el que estem intentant esbrinar és si hi ha un canvi en la forma de comunicar

“Des de fa uns anys als mitjans de comunicació s'ha construït un relat sobre els joves que els victimitza; i en realitat molts dels problemes que tenen no només els afecten a ells”

“La informació sobre el canvi climàtic que donen els mitjans hauria de ser menys amenaçadora, més propositiva, més en relació al que es pot fer”

L'amenaça climàtica respecte com s'havia fet fins ara. Sovint s'havien usat aquestes imatges apocalíptiques d'ocells plens de petroli, per entendre'ns, i ara veiem que això està canviant i com, a través de les xarxes socials, es transmet el que tu pots fer, no només el que està malament. Si això donarà els seus fruits o no, ja ho veurem. I també si aquestes noves fórmules porten a un nivell d'ansietat ecològica més baix.

Per acabar, com sempre fem en aquestes converses: amb quins valors creieu que

s'hauria de plantejar aquest debat perquè discorri de forma assossegada?

T.E. — Jo, com a clínica, hauré de donar la meua visió més individual, tot i que sempre dic als meus alumnes que per poder ser metges han de ser bons sociòlegs: no podem entendre la persona sense entendre la societat de què forma part. Imagina't, sinó, com atendríem altres cultures. O conèixer models familiars diversos. El context familiar, cultural, social... sempre és necessari per a entendre qualsevol patologia.

Dit això, la informació sobre el canvi climàtic hauria de ser menys amenaçadora, més propositiva, més en relació al que es pot fer. I a nivell de psicologia, com deia al principi, evitaria parlar de nous trastorns, perquè això precisament –ara sí– ajuda a generar més ansietat. Jo seria molt més prudent en aquest sentit, perquè l'ansietat és el que és... I, de moment, l'ecoansietat ara com ara no està tipificada; potser ho estarà en el futur –com el dol patològic ho acaba de ser, fa poc–, però de moment no és així. I acabem caient en la lògica que tot és un trastorn i ho psicopatologitzem tot. Entre no tenir atenció a la salut mental i tenir aquest excés de trastorns... el que fem és generar més trasbals

“Per a fer aquest debat cal tenir en compte els valors de la solidaritat intergeneracional i la responsabilitat sobre la societat per sobre del benefici individual”

a la gent. D'alguna manera és com l'ansietat sobre l'ansietat.

G.S.C. — Per escometre aquest debat amb serenitat hauríem de tenir en compte els valors de la solidaritat intergeneracional i la responsabilitat sobre el conjunt de la societat per sobre del benefici individual sempre que això sigui possible. Dins, és clar, d'uns límits que no vagin cap a la culpabilització excessiva d'un mateix, en definitiva un equilibri entre el que és possible i el que és desitjable.

MONOGRÀFIC

El paisatge ens transforma?

Tendim a analitzar el paisatge a partir de com hi hem intervingut. En aquest número reivindicuem l'impacte, del paisatge en la persona.

ENTREVISTA
“Els paisatges quotidians s'han de poder gaudir”
Joan Nogué

OPINIÓ
Ramon Folch
Quin paisatge, quins valors...?

ENTREVISTA
“El curtterminisme fa malbé alguns paisatges”
Carmen Fiol

OPINIÓ
Josep Gordi
Submergir-se per contemplar

OPINIÓ
Josep M. Forcada
L'art del paisatge lliure i personal

El paisatge ens transforma?

JOAN NOGUÉ

“Els paisatges de la vida quotidiana s’han de poder gaudir”

El catedràtic de Geografia Humana de la Universitat de Girona i exdirector de l’Observatori del Paisatge de Catalunya subratlla el valor del paisatge com a bé comú i fonamental per a tothom.

ORIOL TORO

Què és el paisatge?

Paisatge és allò que veiem i com ho veiem, és a dir, és la dimensió física perceptible del nostre entorn, però alhora també la manera en com el percebem. En aquest sentit, el paisatge té una dimensió objectiva però alhora subjectiva.

Té un punt de perspectivisme també, és a dir, que en funció de qui l’observa pot ser una cosa o una altra?

En bona part és així, però sense oblidar que es parteix d’un substrat concret, material, real. És a dir, el paisatge no és una entelèquia, encara que ens influeixi de maneres diferents. No estem parlant d’una ficció. Això és interessant perquè precisament ha donat lloc a diferents tradicions en l’àmbit més acadèmic que de vegades no es troben perquè unes només emfatitzen el que és material, palpable, i altres només emfatitzen el que és perceptible cultural, social. I això no pot ser perquè van cadascuna pel seu camí i no s’acaben trobant. Cal contemplar les dues perspectives plegades perquè, si no, ens arriquem a veure només una cara de la moneda.

Quins atributs s’han de donar per considerar que alguna cosa és un paisatge?

Si mires les diferents definicions, veuràs que aquí sí que hi ha un cert consens. El Conveni Europeu del Paisatge considera que el paisatge ho és tot. És a dir, que la dimensió, diguem-ho així, terrestre, tota ella en qualsevol mena d’entorn i d’ambient, és paisatge. Sigui natural, sigui cultural, estigui en bon estat, estigui degradat... Tot això és paisatge. El que passa és que tot això és filtrat, llavors, pel que dèiem, per la mirada individual i social. Per tant, els valors aquí ja divergeixen en funció d’aquest filtre que hi posem entremig. Per ser paisatge no cal cap atribut concret, perquè en realitat tot ho és.

No cal que una cosa sigui bella per ser considerada paisatge?

No. Aquí tenim una de les deformacions pròpies de la cultura occidental... perquè en realitat el concepte de paisatge i la paraula mateix es constitueixen sobretot entorn del Renaixement. Va ser llavors quan es vinculava a una lectura artística, sobretot i, per tant, a una lectura estètica. Sí que

des de bon principi hi ha una certa associació entre paisatge i bellesa. Sempre es fa referència a una porció de la superfície terrestre molt bonica, molt singular, molt especial i la que no ho és ja no és paisatge. Això, de fet, ens ha arribat fins avui. Si mires les definicions de paisatge de qualsevol diccionari, en totes, trobes aquesta dimensió escènica. Això que en bona part té una explicació i té una lògica històrica, també té un risc.

Quina mena de risc?

Si tu vols incorporar el paisatge en l’àmbit del planejament, de l’ordenació del territori, etc., no et val. No n’hi ha prou, perquè això voldria dir que deixaries de banda tots aquells paisatges que no estan catalogats, que no són singulars, que no són especials i, per tant, que ja no són objecte ni mereixen interès. De fet, d’aquí trobem la gran aportació del Conveni Europeu del Paisatge de l’any 2000, que és una peça clau i que és la que va orientar moltes legislacions posteriors. El conveni diu que ens hem de fixar en aquells paisatges quotidians, ordinaris, fins i tot potser alguns de degradats, marginals, perquè és aquí on cal actuar.

El paisatge ens transforma?

És un dret?

Sí. Tothom té dret al paisatge. No només n’hem de poder gaudir els caps de setmana o durant les vacances quan anem a un paisatge molt específic, molt singular, al qual només poden anar uns quants, sinó que els paisatges de la vida quotidiana han de tenir també valors i s’han de poder gaudir. D’aquí ve tota una nova filosofia entorn del concepte de paisatge, que és la que jo crec que actualment cal tirar endavant.

El paisatge és un bé comú?

Sí. Aquesta és una altra aportació que es deriva del conveni europeu, tot i que allà encara no se’n parla. És un bé comú percebut col·lectivament, encara que individualment, pugui ser objecte de diferents mirades. És llegat, és patrimoni cultural, històric... és un espai de gaudi i de construcció col·lectiva. És un bé comú, com pot ser-ho un altre recurs natural com l’aigua, l’aire... Amb una diferència. La gestió d’aquest bé comú és més complexa perquè l’aigua, per exemple, té una dimensió material molt clara i es pot mesurar o quantificar, però tots tenim clar que és un bé comú. Doncs bé, amb el paisatge passa el mateix, però la seva gestió és més complexa perquè té sempre aquesta dimensió més intangible, més cultural, social, perquè... de qui és propietat el paisatge? De ningú. Tu pots ser propietari d’una parcel·la, d’una porció del territori, però no del paisatge com a tal, perquè no pots privar la societat o un col·lectiu de mirar-lo.

Com creu vostè que es construeix socialment el paisatge?

Es construeix històricament, materialment, però també culturalment, en el sentit que el paisatge, i més en l’entorn que nosaltres ens movem, és un palimpsest que té com a mínim entre dos mil i quatre mil anys d’història, o potser més. Té lloc allà on és perceptible la petjada i la transformació claríssima per part de les ciutats humanes, com a mínim des del neolític. Per tant, hi ha una successió contínua de capes, que alhora representen l’empremta contínua de diferents cultures, societats, civilitzacions on es va construir materialment, de manera social i col·lectivament. Però és un paisatge anònim, en el sentit que l’han construït les mans anònimes de generacions i generacions de pagesos i d’obrers al llarg de

“El paisatge és llegat, és patrimoni cultural, històric... és un espai de gaudi i de construcció col·lectiva. És un bé comú, com pot ser-ho un altre recurs natural com l’aigua, l’aire... Tot i que la seva gestió sigui més complexa”

TOTA UNA VIDA EN EL PAISATGE

Catedràtic de Geografia Humana de la Universitat de Girona i fundador i director de la Càtedra del Bosc de la UdG. Va ser director de l’Observatori del Paisatge de Catalunya des de la seva creació el 2005 i fins el 2017. Es va doctorar a la Universitat Autònoma de Barcelona i va ampliar estudis a la Universitat de Wisconsin a Madison (EUA), sota el mestratge del geògraf Yi-Fu Tuan. És especialista en estudis de paisatge i en pensament geogràfic i territorial i ha estat honorat com a Sylvester Baxter Lecturer el 2022 per la Graduate School of Design de la Universitat de Harvard (EUA).

la història. Paral·lelament, hem anat construint tota una sèrie d'estereotips, d'arquetips i de símbols vinculats al paisatge. Això és molt clar en el cas de la muntanya a Catalunya. La muntanya és i ha estat sempre –sempre vull dir en els darrers dos segles– una porció del paisatge molt valorat, però molt més a partir de la Renaixença, i no abans, i en l'àmbit europeu. Els romàntics posen en valor la muntanya. Va ser llavors quan els centres excursionistes comencen a editar guies. L'anada a la muntanya es veu com un espai també saludable. Tot aquest procés dona valor a una classe de paisatge que feia només un segle era marginat i com a molt era un espai on es podien trobar determinats recursos naturals. Però més enllà d'això no és el mateix la manera en què mirem el paisatge aquí, a casa nostra, que com es mira al Japó, o a la Xina, o al món àrab. Per això parlem de construcció social, que vol dir també cultural del paisatge.

Des del poder, s'usa la subjectivitat del paisatge?

Sí, claríssimament, fins i tot des de la geopolítica. Tots aquests valors, simbologies i arquetips de paisatges determinats són objecte d'un ús ideològic i polític.

Es transformen les diferents visions sobre el paisatge de manera interessada en objectius particulars?

Hi ha determinats tipus de paisatges que són elevats a la cúspide cultural i ideològica, i d'altres que són marginats. I per què uns sí i altres no? Doncs senzillament perquè aquests que són “seleccionats”, responen als valors imperants per part d'una classe social que és la que controla el poder en aquell moment determinat de la història. Per tant, permet una associació entre una classe de paisatge que conté uns valors i els propis d'aquella classe social que en aquell moment ocupa el poder.

Paisatge i nacionalisme van de bracet?

Fixa't que hi ha cronològicament una correspondència entre els orígens del catalanisme polític a Catalunya i la selecció, entre cometes, d'un determinat tipus de paisatge en detriment d'altres. Per exemple, els paisatges de la Catalunya Vella, els paisatges de, diguem-ho així, la Garrotxa o

l'Empordà són els paisatges cantats i lloats, els paisatges que es corresponen amb els orígens de la nació. Hi ha tota una simbiosi entre un discurs polític i ideològic vinculat als orígens del catalanisme polític i allò que encarnava millor aquest discurs, que eren aquesta mena de paisatges. Lloem la Catalunya humida, la Catalunya verda, en canvi, tots els paisatges més secs, àrids i semiàrids del sud de Catalunya o fins i tot de l'oest, passen a segon terme. D'això se'n queixava Josep Iglésies des de Reus als anys trenta respecte al Centre Excursionista de Catalunya: “Com pot ser que només editeu guies del nord, del Pirineu i del Prepirineu i no hi ha ni una miserable guia de més avall de Reus?”. Hi ha una selecció –no atzarosa– d'uns paisatges excel·sos, uns paisatges cantats que es reproduiran posteriorment a l'escola i que més tard també es reproduïen als mitjans, que són els paisatges arquetípics on aquella societat troba encarnats els seus valors, però se'n marginen d'altres.

Els paisatges ens transformen?

Sí, i això té unes conseqüències fins i tot de caràcter geopolític. No és casualitat que en aquesta Catalunya del sud, àrids i

semiàrids més secs, més groguencs, més obrers, s'hi hagin instal·lat les úniques centrals nuclears que tenim, la major part dels parcs eòlics, el complex petroquímic més important del sud de la Mediterrània, etcètera. Sí que alguna d'aquestes instal·lacions pot obeir a qüestions de rendibilitat, qüestions de deslocalització, però que tot hi respongui vol dir que aquell paisatge no es valora i, per tant, no hi ha hagut cap connexió amb els habitants. Els estereotips nacionals afecten el conjunt del país i el transformen. La filòloga i activista Roser Vernet, del Priorat, ho explica molt bé. Ella, que és una de les grans reivindicadores d'aquests paisatges del sud, diu que de petita se'ls inculcava a l'escola una classe de paisatge que es corresponia amb el pintat per l'escola d'Olot i el paisatge de la Catalunya Vella i ella s'adonava que a casa seva el paisatge era un altre. La tendència natural era pensar que el seu paisatge valia menys. Per què no sortia mai el Priorat? Això, és clar, de retruc, acaba influïent als habitants d'aquells paisatges “de segona” i té conseqüències. Una de les obligacions o responsabilitats dels que ens dediquem a aquest camp és la de demostrar que tots els paisatges tenen vàlua, tenen valors, simplement són diferents, però objectivament en tenen.

Quins són els valors del paisatge?

Valors estètics, sens dubte. Valors socials, econòmics, productius, ambientals... I així podríem fer una llista ben llarga.

Hi ha paisatges amb valors simbòlics i d'altres tenen més valors productius?

Muntanyes com el Montsant, on el món de l'ermitatge ha estat sempre molt important, o com Montserrat, tenen un valor simbòlic i espiritual importantíssim. I no és perquè sí, sinó perquè realment històricament hi ha hagut eremites, ermitans... i hi ha hagut tota una tradició que ha conferit a aquestes serralades un valor espiritual. En canvi, la Serralada Transversal o el Puigsacalm no tenen aquest valor. Tenen un altre valor més escènic o un valor més ecològic, però l'espiritual no hi és. No es pot dir que tots els valors siguin presents arreu, però sí que tots els paisatges tenen alguna mena de valor.

La configuració del paisatge ens condiciona l'estat anímic?

Exactament, tornant al conveni europeu, la gràcia és fer veure als governs que el paisatge és un element rellevant per a la qualitat de vida de les persones. Però quin paisatge? Només el que veiem dues vegades l'any? No. El paisatge ordinari, que és moltes vegades el paisatge més transformat, mal transformat, el paisatge que et colpeix més i que veus quotidianament anant de casa a la feina i de la feina a la casa. Aquest és el que veus i aquest és el que et provoca i pot modificar el teu estat d'ànim. Per això parlem del dret al paisatge. A quin paisatge? A uns paisatges de postal? No! També a uns paisatges que siguin harmònics, que estiguin ben gestionats, que no provoquin aquestes reaccions, perquè han estat ben pensats, perquè encara que siguin industrials són ben ordenats i tenen uns valors que ressalten i els pots percebre amb facilitat. Si resulta que la major part de la població viu quotidianament en els paisatges que han estat més alterats, però des del punt de vista negatiu, perquè no han estat mai objecte de cap gestió, ni han estat mai

objecte d'interès, doncs és aquí on hem d'apuntar les polítiques de reordenació, de reequilibri, de disseny...

Hauria de ser més democràtic el paisatge? La participació de la ciutadania hi hauria de tenir pes?

Ara es parla molt de paisatge i democràcia. Els italians parlen molt sovint d'*il governo del paesaggio*, el govern del paisatge. És una expressió que fins ara no es feia servir mai. Es parlava del govern del país o del territori, però ara apareix aquest concepte nou. És una manera de dir que aquest bé comú s'ha de governar i gestionar col·lectivament. Per tant, hi ha un plus de democràcia real en aquells països i societats que són capaços de fer això. Significa prendre's molt seriosament els processos de participació i donar valor a aquests instruments d'ordenació del paisatge, com pot ser la Llei de paisatge de Catalunya. Així generarem una autèntica democràcia per decidir quin paisatge volem.

Una qüestió que sempre ens ronda, parlant del paisatge: pensa que és possible el

binomi desenvolupament econòmic i preservació del paisatge?

No només penso que és possible sinó que, si s'aconsegueix, va en benefici de la mateixa activitat. Des de l'Observatori, vam elaborar un document que anava en aquesta línia. Es volia demostrar als sectors més reticents, sobretot als econòmics, que sí eren curosos i executaven la seva activitat sobre un paisatge determinat, de manera sensible i curiosa, la seva activitat se'n podria veure beneficiada. Per al sector turístic per exemple, el paisatge és un actiu de primer ordre. La major part dels visitants a Suïssa hi van pel paisatge!

En àmbits no turístics?

Està més que demostrat que el vi produït en un entorn que és conegut per la seva qualitat paisatgística, a igualtat de qualitat amb altres vins produïts en altres entorns, té un valor afegit que fins i tot permet pujar el preu. No perquè sigui més bo, sinó perquè el consumidor associa que aquell vi s'ha produït en un entorn, en un paisatge, de molta qualitat i, per tant, associa la qualitat del paisatge i la qualitat del vi.

El paisatge ens transforma?

RAMON FOLCH

Doctor en Biologia, socioecòleg i membre emèrit de l'Institut d'Estudis Catalans

QUIN PAISATGE, QUINS VALORS...?

Els valors són una convenció humana, és obvi. Però quan la realitat que considerem desborda l'àmbit estrictament humà o social per situar-se en el terreny transcendent o en el natural, ja no ho és tant. La qüestió dels valors s'ubica aleshores en la interfície natura/cultura. És el cas dels paisatges —expressions sensibles del territori—, entitats que materialitzen diferents graus de transformació i diversos moments de relació entre els éssers humans i els seus entorns vitals.

Al seu *Dictionary of Philosophy* (1998), el físic i filòsof de la ciència Mario Bunge diu: “Els valors poden ser objectius (o intrínsecs) o subjectius (o personals). Els valors estètics són subjectius, mentre que els valors socials són objectius. Els valors objectius poden ser jutjats objectivament i es poden argumentar racionalment. En canvi, de moment, els valors subjectius no es poden ponderar amb aquestes bases. Els valors no són entitats, sinó propietats objectives de coses, estats o processos”. Ens podem preguntar: els valors paisatgístics, en la mesura que responen a una entitat fenomenològica com és el territori, però també a la seva percepció antròpica, són objectius o subjectius? Segurament totes dues coses, i d'aquí els equívocs.

Paisatge vs. territori

El mateix paisatge, de fet, participa d'aquesta incertesa. El paisatge no és el territori, sinó el seu aspecte. És la percepció subjectiva d'una realitat objectiva. Quan parlem dels seus valors, a què ens estem referint exactament? No és una qüestió menor. Totes les polítiques de protecció del paisatge, així com totes les pretericions dels seus valors per raons econòmiques de rang pretesament

superior, arrenquen dels diferents referents axiològics a què es remeten. El territori és ambient transformat pels humans, i el paisatge, la manera com el percebem. De quins valors estem parlant, doncs: dels ambientals, dels territorials o dels pròpiament paisatgístics? O potser del mateix procés transformatiu, fins i tot?

Éssers humans i paisatge

L'impacte humà sobre el paisatge pot ser tan lleuger i subtil com l'empremta imperceptible que es deriva de la simple contemplació o tan intens com el de les intervencions que comporten el total anorreament de les preexistències i la generació d'un paisatge *ex novo*, enterament antròpic o antropitzat, sigui silvopastoral, agrícola o urbà. La tradició paisatgística alemanya moderna distingeix entre el paisatge natural o original (*Naturlandschaft*) i el paisatge cultural (*Kulturlandschaft*). Aquests dos termes designen, respectivament, paisatges en què l'empremta humana material és irrellevant o poc significativa i paisatges en els quals el principal protagonisme és l'acció humana. Aquesta distinció té la virtut de conjurar el perill de considerar paisatge només allò que aparenta naturalitat i permet, malgrat l'aparent dicotomia natura/cultura, situar la interrelació en termes de graus d'intensitat i/o de visibilitat de l'empremta humana.

Parlar de paisatge implica assumir la condició transformadora pròpia dels humans. Anant encara un xic més enllà, cal demanar-se si la mirada que els humans projectem sobre els paisatges “naturals” no els confereix irremissiblement una condició cultural. Establerta aquesta condició cultural de qualsevol paisatge, cal situar-ne la dimensió axiològica. El filòsof Joan Manuel del Pozo, a propòsit de les relacions entre valors i paisatge, identifica quatre eixos antropològics: racional o teòretic, ètic,

El paisatge ens transforma?

social i estètic. Aquests eixos cobreixen l'espectre total dels valors, entesos com “tot allò que els humans considerem d'interès positiu per a la construcció del nostre projecte individual i col·lectiu com a persones i com a ciutadans (...); tot allò que ens ajuda a ben viure, a créixer, a personalitzar-nos positivament...”. Del Pozo afirma que el paisatge, tot i que es relaciona prioritàriament amb els valors racionals i estètics, involucra també els altres dos grups de valors, els ètics i els socials, de manera que es configura com un àmbit de la realitat en el qual es projecten les diverses dimensions de l'experiència humana.

Paisatge versus consum

Sembla poc discutible que, de bracet d'un ecologisme de consum més o menys consistent, la naturalitat entesa com a situació primigènia o intacta ha esdevingut un valor social, si més no en les societats occidentals. Un valor que fàcilment genera consens, malgrat estar en oberta contradicció amb les necessitats que hi projectem i també amb l'ús que fem de la natura. Quina mena de valor presenta i quin paper hi té el paisatge, en aquesta apreciació axiològica? En primer lloc, un valor ecològic de conservació de recursos i ecosistemes, segurament entès pel comú de la gent d'una forma vaga, però també, i potser sobretot, un valor moral. Aquesta és la pregunta implícita permanent a propòsit de la legitimitat de la nostra actuació transformadora. En aquesta valoració, el paisatge té un paper decisiu.

En tot cas, el paisatge entès com a producte de consum és una de les desviacions de l'insostenible model socioeconòmic actual. La població és incitada a consumir paisatge, local o exòtic, a través de missatges que difonen estereotips sense aportar cap element realment informatiu i molt menys formatiu. Un paisatge que, aleshores, sucumbeix sota una excessiva i poc responsable pressió de freqüentació o que, encara pitjor, és directament anorreat per poder-hi encabir instal·lacions turístiques descontextualitzades. La publicitat se suma a la confusió i alimenta tòpics paisatgístics de tota mena. Tot plegat fomenta un turisme amb escassa capacitat

per comprendre el que visita i amb alta capacitat per trasbalsar-ho.

Quan el paisatge esdevé mercaderia

Vivim temps de trivialització de les coses complexes. Els temes complexos no esdevenen simples mitjançant explicacions banals. El simplisme davant la complexitat porta de dret a la confusió. La complexitat banalitzada esdevé mera complicació empobridora. Per aquesta via, s'instaura una manera de pensar esquemàtica i alhora confusa que no ens permet d'entendre res. De fet, així no instaurarem cap manera de pensar, sinó una manera de no pensar. La situació es complica més encara quan les idees confuses van acompanyades de moltes imatges i comentaris frívols. Les xarxes socials lideren actualment aquest procés. És un fenomen general que sembla respondre a un signe dels temps: grans mitjans a l'abast de totes les audiències per embussar totes les ments, incapaces de deglutir i processar tantes dades tan poc elaborades.

Tant els paisatges netament urbans, com els paisatges purament forestals o agropastorals, amb totes les infinites situacions intermèdies, tenen al darrere valors estètics, culturals o ambientals. La fallera de viatjar que s'ha apoderat actualment d'una gran part de la població s'hauria de dirigir a la comprensió gradual d'aquests valors socioambientals i a la generació de valors econòmics que consolidessin totes les estructures territorials i socials que suporten aquesta realitat heretada i en perpètua nova generació. Ara com ara, no sembla que l'enriquiment estètic i cultural predomini. Més aviat és al revés. El paisatge es redueix a teló de fons per a fotos personals enviades per Facebook o Instagram. No hi ha cap valor associat a aquesta intranscendència. El paisatge esdevé mercaderia. Hauríem de ser capaços de revertir-ho.

Ramon Folch és doctor en Biologia, socioecòleg i membre emèrit de l'Institut d'Estudis Catalans

El paisatge ens transforma?

CARME FIOL

“El curtterminisme fa malbé alguns paisatges”

L'arquitecta, paisatgista, dissenyadora i cofundadora d'Arriola & Fiol Arquitectes desmenteix la suposada contraposició entre els valors de l'entorn urbà i els valors de l'entorn rural.

MARIA D'OUTREMONT

Per què creu vostè que és important el paisatge urbà?

De fet, jo diria que, en realitat, és el més important, perquè és a les ciutats on hi viuen més persones, i cada cop és més així, arreu del món. Quan parlem de ciutats, també parlem de relació entre persones i paisatge. Nosaltres som part d'aquest món global, que és biodivers, i tot s'ha d'enfocar de cara a una bona utilització d'aquest paisatge. Això és molt important perquè les ciutats estan sotmeses a grans influències. Ho veiem en aquests moments amb tota la qüestió de la sostenibilitat; són les ciutats les que pateixen més aquests problemes. I és que, a més, el paisatge, tal com l'entem, ha nascut a partir d'una visió completament urbana, distanciada del que és l'agricultura. La paraula *paisatge* ve de l'observació; en canvi, la gent del camp en té una visió més directa: explotar i produir menjar.

Parla d'observar, suposo perquè a vegades tenim la sensació que no mirem gaire tot el que hi ha al nostre voltant?

A la ciutat, com que hi ha tant soroll i moltes vegades no hi ha espai per a la

contemplació ni per anar d'un lloc a un altre tranquil·lament, no observes. Per això el paisatge és tant important, encara que jo a l'espai urbà l'anomenaria espai públic, l'espai de tots: els carrers, les places, el territori... En definitiva, allò més important és la relació entre l'habitatge, el carrer, la plaça... aquesta continuïtat d'espais que fan harmònic un territori, perquè tots els territoris estan planejats, estan fets per la mà de les persones. En el nostre planeta, pràcticament, no hi ha res que caigui del cel sense haver estat urbanitzat.

I en què es basa aquest paisatge construït? Quina planificació hi ha (o hi hauria d'haver) darrera el que en diem paisatge urbà?

Planifiquem el paisatge urbà per experimentar-lo harmònicament. M'explico: quan dissenyes un parc no només has de pensar en el verd i els arbres, que són necessaris, sinó que s'han de formar places amb arbres i uns camins que les connectin amb els carrers del barri del costat per poder relacionar-se fluidament. A l'hora de construir el paisatge urbà, cal pensar en un tot integrat.

El paisatge ens transforma?

“Quan parles de la ciutat, com que hi ha tant soroll i moltes vegades no hi ha espai per a la contemplació ni per anar d'un lloc a l'altre tranquil·lament, no observes. Per això el paisatge és tan important”

hi ha un bon projecte, si no hi ha un equilibri entre un bon receptor, un bon client i un bon usuari.

Podem relacionar el paisatge amb valors socials, ecològics i històrics?

És clar! El paisatge és comú, és de tots, i, evidentment, això es veu. Si miro la façana d'un edifici puc imaginar-me la quantitat de persones i de professionals que han treballat al llarg del temps construint paisatges i, també, construint territori. Per exemple, si vas a la comarca de la Segarra, a Ponent, veuràs els murs de les valls dels rius com estan continguts per poder cultivar el blat en la millor proporció i manera possibles i t'imagines mentalment els segles en què tots els interessos s'han posat a transformar aquests paisatges. I, és clar, s'ha d'estar al cas perquè aquesta cultura mil·lenària dels paisatges, moltes vegades es fa malbé per la poca reflexió i per molt curtterminisme, provocat per les grans possibilitats que tenim a partir de l'era industrial.

Té un pes, un valor identitari, el paisatge urbà?

Sí, evidentment. I també es poden transformar. A Barcelona, a la plaça Islàndia, al barri de Navas (Sant Andreu), el nostre estudi va recuperar la traça històrica del rec

que portava l'aigua al centre històric de la ciutat amb una font que surt del carrer Espronceda. I això va donar una identitat a aquest barri. És rellevant buscar les traces dels llocs i fer-los valdre; això en aquest cas que cito va donar sentit de comunitat en un barri que era marginal. Entendre el territori i el paisatge aporta solucions i, també, canvia la fesomia del barri i com hi viu la gent.

Hi ha una sensació molt consolidada que el paisatge urbà, el paisatge construït i planificat, pot anar en contra dels valors ecològics. Hi està d'acord?

No, no és cert. Com que, per raons diverses, la ciutat s'ha pavimentat molt i hi ha soleres de formigó on no n'hi hauria d'haver, existeix aquesta idea, però també es necessita una permeabilitat del sòl que relligui la ciutat amb el territori com també una continuïtat d'arbres que permeti la biodiversitat. Aquesta contraposició entre els camps i una ciutat construïda i de formigó és una visió molt simplista. Moltes vegades també s'exposa acompanyada d'una altra contraposició: la cultura llatina, el la qual el centre del poble és la plaça major, i la cultura nòrdica, on hi havia ciutats en què les cases estaven enmig del bosc o el parc és el centre de la població. Un bon exemple és Itàlia. Allà van començar a construir jardins, cases i terrasses, després van fer les terrasses amb les vinyes, amb els elements més cultivats, i després van tenir en compte el camp i el bosc, etc. Tot integrat, vaja. En conclusió, hi ha d'haver una relació harmònica, geomètrica, entre el que és casa teva i el que és el paisatge més verge.

De quina manera el paisatge contribueix a l'estat anímic de les persones?

Per a mi és molt rellevant. És molt important la relació de formes, que els espais estiguin pròxims a la persona i la relació humana amb l'amplada i l'alçada de les cases. Hi ha ciutats molt grans respecte la persona. L'escala és molt important. També hi ha ciutats més planes, més amples, menys acollidores. Hi ha ciutats del món que són extraordinàries, com Nova York, París o Venècia; però després hi ha ciutats més petites en què realment també s'hi viu molt bé i la relació de poder amb el territori penso que és més harmònica.

El paisatge ens transforma?

JOSEP GORDI

Doctor en Geografia i professor de Geografia Física a la Universitat de Girona

SUBMERGIR-SE PER CONTEMPLAR

El paisatge és el marc biofísic i humà on viuen les persones i, al mateix temps, és la percepció que en tenen. La manera com és percebuda el paisatge acostuma a ser el resultat del bagatge cultural de cadascú i dels vincles íntims o espirituals que hi mantinguem, perquè no pas tots els paisatges tenen la mateixa ressonància interior. Un fet que afavoreix la diversitat de percepcions és la tendència de les societats occidentals a separar i classificar paisatges. Establem classificacions tals com paisatges urbans o rurals, de muntanya o litorals, industrials o agraris, sagrats o profans...

Ara bé, no tot el planeta té les mateixes percepcions vers els paisatges que els envolten. Les tradicions espirituals dels pobles indígenes no diferencien entre profà i sagrat, ja que aquests col·lectius viuen enmig de la naturalesa i entenen el seu entorn natural com un conjunt orgànic, harmoniós i ordenat, en què tot està intercomunicat, tot és animat o, més ben dit, tota vida està impregnada del sagrat. Normalment, els conceptes natura o paisatge no existeixen i es fan servir paraules més fraternals, com mare terra, gran àvia... D'aquesta cosmovisió se'n deriven una gran diversitat de vincles amb la natura, com la d'un espai d'aprenentatge, veneració, admiració, contemplació... La comunió perfecta amb l'entorn afavoreix les visions o revelacions que sempre són resultat de la purificació del cos i l'esperit, la solitud, el silenci i l'espera. Un exemple d'aquesta visió unitària són les paraules pronunciades el 1854 pel cap indígena de l'Amèrica del Nord Si'Ah, i que va reconstruir Ted Perry per a la premsa: "Cada part d'aquesta terra és sagrada per al meu poble. Cada fulla de pi resplendent, cada riba amable, cada boira dels boscos frondosos, cada clariana i cada insecte brunzidor són sagrats en la memòria i en

l'experiència del meu poble." En canvi, el continent europeu, des de temps immemorials, ha estat solcat per nombroses vies i camins que s'adrecen o connecten espais naturals amb valors espirituals i religiosos.

Des del naixement i consolidació de les primeres urbs, aquests fils que solcaven el territori van quedar consagrats i articulats per mitjà d'un conjunt d'edificis de caràcter religiós molt diversos: megàlits, temples, santuaris, oracles, ermitors o monestirs, entre d'altres, que podem anomenar nodes sagrats. Aquests espais nodals, on s'aturaven les persones per descansar, pregar o sanar, i la xarxa de camins que els unia configuren una veritable geografia sagrada que s'ha anat transformant al llarg de la història, amb alguns elements singulars —tant pel que fa als espais com als camins— que han mantingut la seva funci-onalitat des de la prehistòria fins avui.

El paisatge espiritual a Europa i Catalunya

Aquesta xarxa de nodes i camins que els relliguen configura un veritable ordit que, en certes èpoques i països, es desplega per abraçar territoris extensos com ara muntanyes, llacs, penínsules o illes. Les arrels d'aquesta geografia sagrada són molt antigues i diverses, perquè a Europa han existit —i sovint coexistit—, al llarg dels segles, una gran quantitat de cosmologies i tradicions espirituals que s'han anat sobreposant les unes damunt les altres. N'hi ha innombrables exemples ben documentats, com l'abadia de Saint Michel, construïda en el lloc d'un temple megalític que coronava aquesta illa de la costa de la Normandia francesa. Una vegada i una altra, s'han construït i reconstruït santuaris, sovint reutilitzant elements dels anteriors, en paisatges sagrats, en indrets que es consideraven privilegiats espiritualment parlant.

A Catalunya encara romanen moltes evidències de la geografia sagrada neolítica, com les esteles, els dòlmens,

els menhirs... En alguns d'aquests espais sagrats neolítics ha continuat la veneració espiritual a partir de la construcció de temples grecs i romans o de santuaris o ermites cristianes.

El pes de la tradició

Un exemple d'espai sagrat reutilitzat és Sant Miquel de Castelló, dins del terme municipal de la Vall d'en Bas. En aquest indret s'han superposat arquitectures de diferents tradicions religioses. Hi va haver un assentament ibèric i, durant la romanització, s'hi va construir un temple dedicat a Mercuri. Posteriorment, hi va haver un petit oratori visigòtic dedicat a sant Miquel i l'actual santuari té els seus orígens en l'antiga capella d'un castell del segle XI. També la toponímia ens ofereix una pila d'exemples que palesen la qualitat espirituals dels llocs, com el Montsant, la serra de Pic-en-Cel, el santuari del Miracle, la santa Cova de Montserrat, el santuari de la Font Santa a Jafre... Uns dels elements que han mantingut viva aquesta geografia sagrada són els aplecs, pelegrinatges i romeries relacionats amb camins, com el camí de Sant Jaume, o els diversos santuaris i ermites. Un exemple proper de pelegrinatge és el del Pelegrí de Tossa.

En el segle XV, la vila de Tossa de Mar patia una de tantes epidèmies que delmaven la població i els seus habitants van decidir encomanar-se a sant Sebastià, protector de pestes i epidèmies. Per aquest motiu van enviar un pelegrí a pregar al temple dedicat a sant Sebastià més proper i l'escollit va ser una ermita situada als afores de Santa Coloma de Farners. Com que el poble es va guarir, establiren fer un vot de poble, és a dir, que cada any, per la festivitat de sant Sebastià, el 20 de gener, un pelegrí, anomenat el Pare Pelegrí, aniria de Tossa a Santa Coloma a peu per complir la prometença d'agrair al sant la seva actuació a favor dels habitants del poble. El Pare Pelegrí del 2023 ha estat un pare de família de 45 anys, casat i amb dos fills. El van acompanyar fins a Santa Coloma de Farners 929 persones, 510 dones i 419 homes, dels quals 28 dones i 27 homes van fer el trajecte descalços. En un article del *Diari de Girona* (20/01/23), el periodista preguntava a alguns dels acompanyants del Pare Pelegrí perquè hi anaven, i un d'ells deia: "Vinc de família pelegrina, soc de Tossa i tota la família ha anat descalça. Així que camino també descalç per seguir la tradició i per recordar els que ja no hi són. He fet una promesa, aquest és el cinquè any que ho faig. No te la dic perquè porta mala sort. Fer de Pare Pelegrí és un sentiment molt fort i és difícil d'entendre si no ets de Tossa, perquè ho vivim molt."

El paisatge intern

Si volem gaudir dels valors espirituals del paisatge, el més fàcil és endinsar-nos en la geografia sagrada, tant pels seus camins, com pels santuaris, ermites, dòlmens... Ara bé, convé que la caminada sigui tranquil·la i silenciosa, tant si es fa en solitud com en grup. El silenci ens ajuda a estar atents i afavoreix plenament el contacte amb el paisatge i aquesta actitud permet que ens impregnem

El paisatge ens transforma?

de tots els sons que atresora, com els nostres passos, el vent, la remor de l'aigua, el cant dels ocells... i l'escolta atenta i contemplativa ens pot dur a la vivència dels valors espirituals com la grandesa, la majestat, la bellesa, l'harmonia o la comunió amb l'entorn.

Qui vol viure els valors espirituals del paisatge s'hi hauria de submergir íntimament, caldria que n'abracés el ritme i s'hauria de deixar mimetitzar com un més dins del conjunt. És bonica la paraula i l'acció de submergir-se, ja que implica estar atent a un mateix, al respir o al batec del cor i, al mateix temps, parar esment a tot el que ens envolta.

Per fer aquesta immersió en el paisatge caldria anar lleuger d'equipatge i, en conseqüència, sense cap mena d'aparell electrònic al damunt que ens distraigués, sense fites, sense neguits. Al llarg de la passejada, un dels millors verbs per posar en joc és el de *badar*. Badoquejar és una actitud que ens permetrà connectar amb tot el que ens envolta i gaudir-ne, ja que afavoreix meravellar-se del que el paisatge ens ofereix, ens regala. Una bella panoràmica, una falguera que creix sota l'ombra d'una alzina, els mil i un sons del silenci.

“La comunió perfecta amb l'entorn afavoreix les visions o revelacions que sempre són resultat de la purificació del cos i l'esperit, la solitud, el silenci i l'espera”

Josep Gordi i Serrat és doctor en Geografia i professor de Geografia Física a la Universitat de Girona

El paisatge ens transforma?

JOSEP MARIA FORCADA

Pintor, metge, periodista i prior de l'Hospital de Sant Pau de Barcelona

L'ART DEL PAISATGE LLIURE I PERSONAL

Les arts “parlen” de bellesa i de molts altres valors. A més, les arts són capaces d'emocionar, fins i tot el traç més senzill, però necessiten l'ajuda dels sentits perquè davant de la bellesa, i en el cas concret de la pintura, l'observador tingui una predisposició a deixar-se interpel·lar. La bellesa sempre hi és, però qui l'observa ha de tenir la capacitat de dialogar-hi des del silenci i valorar-la. I l'artista hauria de ser capaç de comunicar de manera entenedora als altres allò que ha volgut plasmar en l'obra i allò que sent.

El món dels valors, tan ampli i complex, contempla d'una manera especial la bellesa, com el camí del bé. El primer valor que cal considerar és l'existència humana que et porta al ben-ser, tan necessari per viure dignament. Sabem que els valors són grans pilars de la comunicació humana que contribueixen a un existir més gratificant. Les arts són l'instrument que facilita endinsar-te en els valors humans com l'amor, la felicitat, la pau, la bondat, la igualtat, la llibertat, la solidaritat, la responsabilitat... Els valors són inherents a la persona, formen part del comportament humà i mostren la fragilitat humana. Davant d'aquest ventall de valors humans, valors universals, valors morals... ressalto la “bellesa pictòrica” que pot apropar uns sentiments que ajuden a portar a terme uns propòsits altament significatius.

L'art del paisatge lliure

És possible entrar en el terreny emocional de manera espontània, o bé que t'hagin educat a despertar unes subtils i delicades emocions que porten a entendre la bellesa per entendre el bé. Aprendre a sentir les emocions i els sentiments és un goig, és un anar d'una primera impressió davant d'un espectacle estètic que fa d'ham i que

conduïx a sentiments satisfactoris i també a sentiments negatius. Però, sens dubte cercar la bellesa i el bé sempre és positiu.

Com m'interpel·la a mi la pintura del paisatge? Puc dir, en el meu favor, que des de petit, el meu avi, bon aficionat a la pintura, feia uns magnífics quadres a l'estil de l'escola d'Olot, me'ls feia mirar amb passió i m'explicava les ombres, les llums, la distància, els valors dels contrastos... Jo, d'infant, explicava el que veia; no sé si sentia les pinzellades, però a mesura que vaig aconseguir una destresa amb els pinzells i els colors vaig intentar explicar el que el meu avi m'intentava fer veure.

En la pintura del paisatge cada vegada sento més moments escollits i noves sensacions, i, ara, abstrec més i netejo els elements de la natura i del seu ambient que em sobren i m'entretinc més a donar a conèixer la força de la llum i del color. Potser m'han arrabassat els valors de l'impressionisme, que fugí d'uns plantejaments fotogràfics per oferir la llibertat de plasmar-hi, segons com, un vermell potent perquè sento que em falta, o un blau en comptes d'un verd, o com, diríem a vegades, un color estrafolari com els que posava Van Gogh. Ja sé que molts no l'entenien, però d'altres gaudien i gaudim plenament d'aquesta mena d'absurd de modificar i barrejar els colors a la paleta per posar-los en el llenç. Poden ser pinzellades més simples, amb gruixos, més breus o no tan difuminades amb l'ombrejat. I les figures humanes són simplificades amb uns traços en què el pintor no es preocupa de donar-hi una continuïtat fotogràfica. L'emoció pictòrica es fa símbol, però entenedora i misteriosament emotiva.

Curiosament, la història del paisatge en la pintura era poc reconeguda. En les coves prehistòriques hi trobem la figura humana, la caça, els animals... en el romànic

El paisatge ens transforma?

Paisatge de Trévez (Màlaga), obra de Josep Maria Forcada, l'autor del text.

interessa més la figura religiosa esquemàtica, però el paisatge no el trobem plenament si no és adornant escenes humanes o històriques com un afegit de segon pla. En els gravats monocolors és més freqüent l'aparició dels paisatges.

Acostumo a explicar, que la natura “des de sempre és allà” i els que hi viuen a prop estan cansats de veure-la i d'utilitzar-la (tallar arbres, fer-hi camins, carreteres...). La mentalitat ecològica i la conservació de la natura ha fet obrir els ulls clamant perquè se'n recuperi la bellesa. Sempre recordaré una conversa que vaig tenir amb un pastor de ramat de xais; era un home de mitjana edat i estàvem asseguts en una roca que ell tenia per un seient magnífic, i em deia: “No veu que és bonic aquest paisatge? Miri aquí, més enllà...”. Vaig sentir un esglai d'emoció. Ell vivia la bellesa i en feia poesia sense pinzells.

Ben cert que la pintura va sofrir un fort sotrac emocional en aparèixer la càmera fotogràfica, però també va servir perquè amb els pinzells ens espaviléssim a dir més coses els que tenim la sort de veure-les. Avui hem de seguir els avenços tecnològics que permeten obtenir imatges digitals i fer moltes variacions de llums i contrastos. Fins i tot, amb el suport d'unes lents tridimensionals traslladen l'espectador dins d'una escena, com pot ser la pintura d'un bosc, que et fan impregnar de les emocions d'una manera encisadora.

La contemplació com a introspecció

És possible que algun paisatge amagui certa bellesa i pugui fer caure en el desencís, però per això el paisatgista ens demana que muguem les emocions i les desplaçem a un punt o a un centre de l'escena que pot ser, fins i tot, la soca d'un arbre vell i sec i puguem treure partit d'una

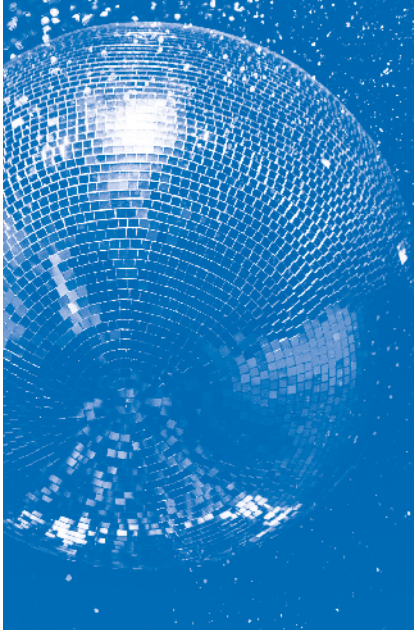
certa claror que, ben segur, farà parlar aquesta soca. Qui no recorda Joaquim Mir i Santiago Rusiñol pintant al torrent de Pareis de Mallorca? Dos personatges amb uns caràcters ben especials que, quan el sol es ponía amb aquells colors tan bonics, ho celebraven amb certa bogeria: feien salts, cantaven, es reboaven per terra expressant la seva satisfacció. Malauradament, Mir, en caure a terra, es va partir el cap, i això el va deixar afeblit per pintar durant una llarga temporada.

Recordo, pintant en aquest mateix lloc, una emoció semblant, potser menys exagerada. I un altre moment artístic molt especial que recordo va ser a l'illa de Santorini (Grècia), pintant una tarda en què, quan es ponía el sol, em varen rodejar una munió de turistes que es varen asseure al meu voltant i, en el moment que la llum del sol va baixar, van aplaudir llargament i van marxar en silenci. La natura convoca a entendre-la, respectar-la i estimar-la. El pintor s'hi compromet per damunt de possibles finalitats comercials.

L'emoció davant d'un paisatge pot despertar sentiments de pau, de serenor, d'alegria, de tristor..., però també a vegades d'enuig amb la mateixa naturalesa i sovint fa patir quan tornes a veure aquest paisatge i te l'han canviat. Ben segur que, quan tornes a mirar la pintura, continuarà mostrant emocions positives perquè ja l'has fet teu, és a dir, el portes dins. El més important de la bellesa és que és capaç d'extasiar-te i remoure el més profund del teu ésser. No dubtem que el teu ben-ser et porta al ben-existir i necessita el camí de la bellesa per arribar-hi. Per això, podem dir que la pintura és bellesa i parla.

Josep Maria Forcada i Casanovas és pintor, metge, periodista i prior de l'Hospital de Sant Pau de Barcelona

QUESTIONS
ESSENCIALS

L'oci

Quin és el pes del temps lliure a la nostra vida? Quin va ser l'últim moment que no vam fer res?

Ignasi Llobera és doctor en Filosofia
Albert Botta és professor de Filosofia i Ètica

IGNASI LLOBERA

Temps mort o temps viu?

Imaginin un partit de bàsquet. L'entrenador demana temps mort i aprofita cada segon per donar instruccions a l'equip, per reorganitzar la tàctica, per insistir en una jugada assajada, etc. El temps mort no té valor en ell mateix: serveix només per preparar-se per continuar competint.

Segons el filòsof sud-coreà Byung-Chul Han, en la nostra societat del rendiment el temps lliure "constitueix un element funcional en el marc de la producció". És a dir, que el temps lliure ha esdevingut "temps mort", com el del bàsquet, que només serveix per preparar-se per continuar rendint, per maximitzar la producció.

En contra de la pressió pel rendiment que transforma el temps lliure en temps mort, Han reivindica el "temps lliure de debò", el "temps lliure i viu". Reivindica la inactivitat com allò que ens fa pròpiament humans. Amb les seves paraules: "El *cerimonial de la inactivitat* significa: «Sí que fem, però per no fer res». Aquest *per no fer res*, aquesta llibertat respecte de la finalitat i la utilitat és l'essència de la inactivitat. És la fórmula fonamental de la felicitat".

Quin és l'últim cop que va fer res per no fer res?

Potser voleu provar de convertir una estona del vostre temps lliure en temps viu, i valorar com ha anat. Potser, qui sap, voleu provar de fer-ho tot llegint la darrera obra de Byung-Chul Han: *Vita contemplativa. Elogi de la inactivitat* (traducció de Mar Albacar per a La Magrana, 2023). Seguint Han, no l'hauríem de llegir per acabar el capítol abans de sopar, per acabar el llibre cert dia ni per llegir un determinat nombre de títols l'any.

En comptes d'això, l'hauríem de llegir per no fer res, prenent-nos el temps per aturar-nos, per rellegir, per pensar, per badar. La lectura com un acte de resistència a la societat del rendiment, de la producció i de l'autoexplotació. Potser això té a veure amb el que diu Joan Burdeus citant Vicenç Pagès Jordà: "No llegir quan ho tens tot fet, sinó llegir per no fer-ho tot".

"Hem de veure la lectura com un acte de resistència a la societat del rendiment, de la producció i de l'autoexplotació"

ALBERT BOTTA

D'un treball i un oci amb més valor humà

Tenir el cap a lloc. Cal educar la ment, fent-nos una mena de *soft* per pensar tan bé com sigui possible. Pensar bé és a l'ensens coherència lògica i correcció ètica. Però l'una i l'altra no expliquen ben bé el què fem. Per a Freud, l'impuls de l'acció prové de la pulsio instintiva, no pas del pensament fred, lògic i ètic. Psicoanàlisi a banda, els escàners cerebrals mostren que el plaer/benestar ens activa la mateixa zona del cervell, bo i que no a tothom li agrada el mateix; per a uns és A, per a d'altres, B...

Aristòtil ja veu el sentit del treball fora del treball: és un mitjà de guanyar-se el lleure que permet aprofundir en la condició humana. El què del treball és fer-se -èticament- mereixedor del lleure. A Roma ho reprenen fent l'oposició *otium* i la seva negació, *neg-otium*, 'oci' i 'negoci'. Treball pot ser avorriment, o alineació i embrutiment i degradació humana. Per això ens cal temps lliure, descans, oci, en definitiva.

Tanmateix, hi ha a qui li agrada la feina que fa, el realitza com a persona, i fins i tot no vol fer festa per seguir fent el que li interessa. És malaltís viure amb recança la interrupció d'un treball que ens té el cor robat? No té el cap a lloc qui escriu o crea de matinada, o revisa bibliografia o literatura científica fora d'hores, o s'està de fer vacances per continuar fent la seva? La feina gratificant no fa trontollar la dicotomia viure-per-treballar o treballar-per-viure?

Amb la millora de la qualitat de vida, les darreres dècades ha sorgit una cosa tan paradoxal i eurocèntrica com un *no-oci/neg-oci* del lleure: turisme d'oci, locals d'oci, oci per distreure'ns i evadir-nos del món (res de pensar!). El que ens passa o fem en el temps lliure és oci i prou de debò? Pi-per lliga l'oci a un autoeducar-nos que ens fa més humans. L'oci, doncs, com a temps i distància d'un miop anar fent quotidià, oci per pensar-se íntimament, per retrobar-se metacognitivament en soledat, i per encarar un què personal de tot plegat.

"És que la feina gratificant no fa trontollar la dicotomia viure-per-treballar o treballar-per-viure?"

SABONS, DETERGENTS
I PRODUCTES DE NETEJA

FET A MATARÓ DES DE 1889
LES MARQUES DE QUALITAT
AL SEU SERVEI

www.codina.es

FELIU
CORREDORIA
D'ASSEGURANCES

Assegurances
amb valor afegit

C/ del Parc, 46.
08302 Mataró
T. 937571739

www.assegurancesfeliu.cat

ELS VALORS DE LES RELIGIONS

Sant Egidi, la comunitat que treballa per la pau

“La guerra és la mare de totes les pobreses.” És el lema de la comunitat Sant Egidi, un moviment internacional de laics que treballa per la pau, per protegir-la allí on està amenaçada i per ajudar a reconstruir-la facilitant el diàleg interreligiós segons l'anomenat “esperit d'Assís”.

REDACCIÓ

Sant Egidi és una comunitat fundada el 1968 per Andrea Riccardi, catedràtic d'Història Contemporània a la Universitat de Roma III. L'objectiu de Riccardi era establir una associació de laics catòlics –al cèntric barri de Trastevere– dedicada a promoure el diàleg i l'ecumenisme, el moviment que pretén unir les diferents confessions cristianes històriques a tot el món. Avui, la comunitat compta amb més de cinquanta mil membres en, almenys, setanta països.

Tenint com a referent el lema “pau, pobres i oració”, aquesta comunitat dedica una especial atenció a les perifèries i als perifèrics. Internacionalment, la comunitat de Sant Egidi és una de les líders mundials en programes sobre el VIH, projectes que es desenvolupen a l'Àfrica i que incentiven la recerca científica sobre la transmissió mare-fill de la malaltia.

En la seva trajectòria, també ha dut a terme campanyes internacionals per fomentar l'abolició de la pena de mort i, l'any 1998, va iniciar una recollida de signatures a favor d'una moratòria universal d'aquesta pena. Després d'aconseguir més de cinc milions de signatures, l'any 2007 l'Assemblea General de les Nacions Unides va aprovar la resolució per a una moratòria internacional que s'estendria amb altres de posteriors. I la resolució del Parlament Europeu del 7 d'octubre de 2010 sobre el Dia Mundial contra la Pena de Mort va encoratjar l'activitat d'organitzacions que propugnen l'abolició de la pena de mort, com Sant Egidi.

Tanmateix, l'element que ha donat més reconeixement internacional a l'entitat és la mediació. El primer espai on va actuar va ser a Moçambic, on la comunitat va ser acceptada pel Front d'Alliberament de Moçambic (partit governant) i la Resistència Nacional de Moçambic com a mitjancers en una guerra civil que havia provocat un milió de morts. La comunitat va jugar un paper clau en la signatura dels acords de pau que va tenir lloc a Roma el 1992. Més endavant, també va participar en altres processos de pau a Kosovo i Guatemala.

Avui dia, el treball per la pau de la comunitat no té fronteres.

EGIDI, EL PATRÓ DE TOTHOM

Segons la tradició catòlica, sant Egidi (o sant Gil) és el patró dels leprosos, dels tollits i dels teixidors. Però des que, a finals de segle XX, Andrea Riccardi fundés la primera comunitat de laics catòlics a favor de la pau, l'oració i fraternitat, Sant Egidi també és el sant dels pobres, dels sense sostres, dels refugiats, dels condemnats a mort, dels ancians, dels infants, dels gitanos, dels empresonats i dels discapacitats. La comunitat que pren el seu nom va vincular-se a la basílica de Santa Maria de Trastevere, a Roma, la qual s'aixeca sobre una antiga església consagrada a sant Egidi, que va esdevenir el seu primer lloc d'oració.

La segona vaga de tramvies de BCN

L'èxit d'aquesta nova protesta general contra el franquisme va permetre impulsar la reorganització del moviment antifranquista a Catalunya.

XAVIER GARÍ DE BARBARÀ

Xavier Garí de Barbarà és doctor en Història i professor de la UIC

Les vagues són les primeres accions noviolentes utilitzades per combatre injustícies o bé assolir reivindicacions tant de moviments obrers, estudiantils, veïnals o altres. A Catalunya, després de la Guerra Civil, finalitzada el 1939, el règim franquista s'hi anà establint en els primers anys amb una repressió estratègica tot instaurant un sistema polític, social, econòmic i cultural que sotmeté tot el país. La primera gran revolta ciutadana contra el Franquisme va ser la vaga de tramvies de Barcelona, que en realitat va ser un boicot, ocorreguda l'any 1951 ja explicada en l'article anterior. En el present voldríem dedicar-nos a la segona vaga de tramvies, esdevinguda a Barcelona i contra el règim franquista però l'any 1957. Es tractà d'una iniciativa que no va ser tan ferma com l'anterior

ni tampoc va sorgir espontàniament, però que va mantenir la convocatòria durant dotze dies i aconseguí l'objectiu bàsic.

La causa principal va ser, novament, l'augment del preu del bitllet, en aquest cas vint cèntims, però la protesta en el fons anava més enllà d'un descontentament per l'augment del preu del transport, sinó que pretenia recollir la gran insatisfacció general de la majoria de la població, que vivia en duríssimes condicions per la greu crisi econòmica de país, la recent postguerra i la difícil remuntada després de la cruenta Guerra Civil. Un segon motiu afegit era el rebuig que la població manifestava pel suport dels Estats Units al règim de Franco, que s'estava donant des de 1953, així com el reconeixement de la dictadura per part de Nacions Unides i la signatura del Concordat amb la Santa Seu, la qual cosa evidenciava que el règim podria sustentar-se amb la tolerància i suport extern.

Malgrat tot, l'alcalde de Barcelona Antoni Maria Simarro va haver de dimitir per la gran repercussió de l'incident, la convocatòria va rebre un suport important del món intel·lectual català i l'èxit de la segona vaga de tramvies de Barcelona va permetre impulsar la reorganització del moviment antifranquista.

HISTÒRIES DE PAU

EL CONTE

MARTA BOFILL

Il·lustrat per

BLANCA GIMENO

Emmirallats

No m'he sentit mai tan lliure com aquella tarda de setembre al llac Ohrid.

Tot i que el sol ja començava a lliscar cel avall, la majoria del nostre grup estava en remull allargant les últimes hores d'aquelles vacances. Les dues famílies juntes.

Com cada any. N'hi havia uns que ja es queixaven de la fresca i jeien sobre tovalloles, menjant fruita i xerrant, fullejant alguna revista o llegint un llibre. Després de moltes negociacions, el pare d'en Dan va accedir a deixar-nos la seva petita embarcació, només a nosaltres dos. Hi vam pujar d'un salt, entre rialles; la barca trontollava sota el nostre entusiasme adolescent.

Era el primer cop que sortíem tots dos sols a navegar; més ben dit, tots dos sols. Sempre estàvem envoltats de germans, germanes, cosins, tiets, mares i pares.

I cap a on anem?, em va preguntar en Dan mentre el motor roncava entretallat. A la fi del món! Li vaig cridar divertida aixecant els braços enlaire.

Vam solcar el llac, contemplatius; l'aire fresc ens removia els cabells. Passats uns minuts vaig veure com les roques escarpades que sostenien la imponent figura de l'església de Sant Joan s'apropaven massa de pressa. Més a poc a poc, Dan! No vaig poder evitar cridar-li. Sense perdre la seva expressió sorneguera, ell va fer que sí amb el cap i va reduir la marxa. Vam passar a un pam de la roca contenint la respiració. Un cop superat l'obstacle, en Dan es va girar i em va picar l'ullet.

Entre tots dos vam deixar la barca amarrada en el petit moll on una caseta, que seguia el mateix estil bizantí que l'església, feia de taquilla per cobrar entrada.

—Què, Anna, hi entrem? —em va preguntar aixecant les celles. Jo vaig bufar incrèdula, assenyalant les meves pintes.

—Així?

—Tant se vall!—va dir ell.

Portàvem posat el banyador i una samarreta humida; peus descalços, galtes vermelles i cabells esbullats. En Dan va pagar al noi de les entrades amb unes monedes que duia a la butxaca del banyador. Em va rondar pel cap que ja ho tingués planejat.

Vam pujar pels esglaons de pedra que conduïen al pati de l'església, fent saltirons, gairebé corrents. La nostra respiració accelerada trencava el silenci d'aquell indret de recolliment i espiritualitat. La pedra esquerpada, encara calenta pel sol rebut, m'escalfava els peus.

Ens vam asseure en un mur baix des d'on es veia tot el llac. Sufocats i neguitosos, envoltats d'alts i elegants xiprers, ens vam fer el nostre primer petó. Va ser fugaç i tímid, com una espurna que em va deixar una lleugera escalfor als llavis. Ens vam quedar amb les mans agafades, una mica incòmodes, contemplant aquell paisatge majestuós. Ens sentíem protegits per les muntanyes amables que ens envoltaven i per l'església de Sant Joan, que, sota un turó de sorra vermellosa, semblava que hagués lliscat elegantment per lluir-se davant nostre. Vam xerrar de tot i de res.

El temps, com sempre que és preuat, va córrer veloç.

—Hem de tornar— li vaig dir amb tristesa.

Ell em va fer un altre petó per resposta, aquest cop llarg i molt més agosarat.

Vam baixar a pas lent cap al moll amb els dits entrelligats. A aquella hora, la pedra dels esglaons ja no m'escalfava les plantes dels peus. A punt d'arribar a la vora de la petita embarcació, una ventada freda va sacsejar els arbres al nostre voltant i em va portar un pensament fosc que es va remoure com un cuc dins el meu pit: l'endemà ell se n'aniria lluny. Faria el seu primer any de carrera a París.

Vam emprendre el camí de tornada en silenci. Jo mirava enrere intentant gravar tots els detalls d'aquell racó que havia emmirallat el nostre primer petó.

Anys més tard el recordo nítid, cristal·lí, i la meua pell reacciona al record com si ahir fos avui.

IMATGE EN CREIXEMENT

“La separació entre la llum i la foscor és una línia molt fina, com tantes d’altres: bon humor, enfadat, preocupat, serè, trist, alegre... Al final només de tu depèn triar de quin cantó de la línia vols estar.”

Miquel Lleixà

El fotògraf Miquel Lleixà publica cada dia al seu compte d’Instagram una instantània on introdueix reflexions adreçades al creixement personal.

Els teus estalvis treballen pels teus valors?

A Oikocredit fa més de 45 anys que fem
Finances Ètiques Cooperatives

INVERTIM EN LES PERSONES.
INVERTIM EN UN MÓN MILLOR.

www.invertimenlespersones.cat

OIKO
CREDIT

FINANCES ÈTIQUES DES DEL 1975.

WWW.OIKOCREDIT.ES

622 80 00 28